

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ**

Кафедра публічного управління та адміністрування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

освітній ступінь - «Магістр»

на тему: **Державна політика у сфері соціального захисту
ветеранів війни**

Виконав: студент спеціальності
281 «Публічне управління та адміністрування»
ОП «Публічне управління та адміністрування»
(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

Бордюгов Микола Володимирович
(прізвище, ім'я, по-батькові)

Керівник **д.е.н., професор Славкова Олена Павлівна**
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по-батькові)

Начальник служби у справах дітей Глухівської міської ради
Галушка Ірина Юріївна

Рецензент
(посада, місце роботи, прізвище, ім'я, по-батькові)

Суми – 2022

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет	Економіки і менеджменту
Кафедра	Публічного управління та адміністрування
Освітній ступінь	«Магістр»
Спеціальність	281 «Публічне управління та адміністрування» ОП «Регіональне управління»

Затверджую:

Завідувач кафедри

(посада, ПІБ)

« ____ » « ____ » 20 ____ р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Бордюгов Микола Володимирович**1. Тема роботи:** Державна політика у сфері соціального захисту ветеранів війни**2. База практичного дослідження:** Міністерство у справах ветеранів України відділ у Сумській областікерівник роботи Славкова О.П., д.е.н., професор

затверджена наказом по університету від

« ____ » ____ 20 ____ р. № ____

3. Строк подання студентом закінченого проекту (роботи) « ____ » ____ 2022 р.**4. Вихідні дані до проекту (роботи):**нормативно-законодавчі акти України, навчально-методичні посібники, монографії, підручники за тематикою дослідження, наукові публікації, статистична інформація за 2019- 2021 роки**5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):**

- розкриття сутність поняття ветеран війни державна політика у сфері соціального захисту ветеранів війни;
- провести аналіз нормативного забезпечення та правової бази соціального забезпечення ветеранів війни;
- проаналізувати державну політику соціального забезпечення ветеранів війни;
- визначити основні вектори забезпечення соціального захисту ветеранів війни;
- розробити пропозицій щодо покращення соціального захисту ветеранів війни.

6. Дата видачі завдання:

«15» листопада 2020 р.
КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту(роботи)	Строк виконання етапів проекту	Примітка
1	Визначення об'єкту, предмету дослідження, формулювання мети та задач кваліфікаційної роботи, складання плану	Листопад-грудень 2021	виконано
2	Підбір та вивчення літературних джерел, законодавчої та нормативної бази	Січень 2022	виконано
3	Узагальнення теоретичного матеріалу з обраної теми дослідження та представлення чорнового варіанту першого розділу кваліфікаційної роботи	Лютий-квітень 2022	виконано
4	Збір та обробка фактичного матеріалу, узагальнення аналізу застосування досліджуваного питання на підприємстві (переддипломна практика)	02-31 травня 2022	виконано
5	Оформлення теоретичної частини кваліфікаційної роботи, узагальнення аналітичної частини, захист звіту по переддипломній практиці	Червень 2022	виконано
6	Проектування напрямів вдосконалення досліджуваної проблеми	Липень-Серпень 2022	виконано
7	Завершення проектної частини кваліфікаційної роботи та подання попереднього варіанту третього розділу керівнику	Вересень 2022	виконано
8	Оновлення даних за 2020, 2021 роки та доопрацювання аналітичного і проектного розділів кваліфікаційної роботи	вересень-жовтень 2022	виконано
9	Оформлення кваліфікаційної роботи, та її подання на попередній захист та рецензування	листопад 2022	виконано
10	Перевірка кваліфікаційної роботи на автентичність (подання роботи для перевірки на плагіат на кафедру, до відділу якості освіти)	15 листопада 2021	виконано
11	Подання закінченої роботи та документів до неї до деканату	25 листопада 2022	виконано
12	Захист кваліфікаційної роботи	15 грудня 2022	виконано

Студент

(підпис)

М.В. Бордюгов

Керівник роботи

(підпис)

О.П. Славкова

Перевірку на автентичність проведено.

Н.М. Баранік

Дипломна робота допущена до захисту

(підпис)

М.О. Лишенко

АННОТАЦІЯ

Бордюгов М.В. Державна політика у сфері соціального захисту ветеранів війни.

Кваліфікаційна робота зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» ОП «Публічне управління та адміністрування», СНАУ, Суми-2022 р. – Рукопис.

В кваліфікаційній роботі розкрито поняття ветеран війни, соціальний захист ветеранів війни. Концепція та схема характеристики соціального захисту ветеранів війни має бути пов'язана з: залежністю від історичного розвитку та національно-культурних чинників; реалізується як в правовій, так і в організаційній формі; є засобом реалізації соціальних прав ветеранів війни; законодавче визначення мінімальних соціальних виплат; створення правового механізму захисту соціальних прав ветеранів війни.

В Україні набула розвитку законодавча та інституційна база соціального захисту ветеранів. Вона передбачає цілу низку заходів і пільг щодо повернення ветеранів до цивільного життя, медичної реабілітації, подяки за службу Батьківщині. Проте варто зазначити, що єдиного відомства, яке б обслуговувало потреби ветеранів, немає, що свідчить про високу забюрократизованість системи соціального захисту, низький рівень взаємодії між міністерствами та відсутність чіткого розмежування функцій міністерств. Для ветеранів та їхніх сімей це означає незрозумілі процеси, затяжні терміни та незручності в наданні послуг.

Чинна система пільг для ветеранів не є комплексною. Про одні пільги ветерани та члени їхніх сімей не отримують достатньої інформації, а за іншими не домагаються. Система догляду не враховує індивідуальні потреби ветеранів, а також не охоплює перехід від військового до цивільного життя. Як наслідок, чим довше людина служить в армії, тим важче їй влитися в цивільне життя, побудувати успішну кар'єру та забезпечити свій добробут. Тому система переходу від військового до цивільного життя з психологічними, оздоровчими, фінансовими та професійними елементами забезпечить швидший та комфортніший перехід до мирного життя ветерана та членів його родини. Сучасні пільги ветеранів недостатньо індивідуалізовані, не враховують потреби професійно активних молодих бійців, які прагнуть забезпечити себе та свої родини, але водночас є найактивнішими представниками громадянського суспільства. Крім того, замість державних послуг чи підтримки саморозвитку система допомоги пропонує застарілі, радянські варіанти, наприклад встановити телефон у квартирі. Це не сприяє вшануванню та повазі до внеску ветеранів у захист, суверенітет і цілісність України. Комплексна державна підтримка активної реабілітації та реінтеграції ветеранів, розвиток їх підприємницької ініціативи, забезпечення добробуту завдяки набутим знанням і навичкам, безперешкодний доступ до державної субвенції, зменшення проектної бюрократії

Ключові слова: ветеран війни, соціальний захист, соціальний захист ветеранів війни.

SUMMARY

Bordyugov M.V. State policy in the field of social protection of war veterans.

Qualification work on specialty 281 "Public management and administration" OP "Public management and administration", SNAU, Sumy-2022 - Manuscript.

The concept of a war veteran, social protection of war veterans is revealed in the qualification work. The concept and scheme of characterizing the social protection of war veterans should be related to: dependence on historical development and national and cultural factors; implemented both in legal and organizational form; is a means of realizing the social rights of war veterans; legal definition of minimum social benefits; creation of a legal mechanism for the protection of the social rights of war veterans.

In Ukraine, the legislative and institutional framework for social protection of veterans has developed. It provides for a whole series of measures and benefits regarding the return of veterans to civilian life, medical rehabilitation, and gratitude for service to the Motherland. However, it is worth noting that there is no single department that would serve the needs of veterans, which indicates the high bureaucracy of the social protection system, the low level of interaction between ministries and the lack of a clear demarcation of the functions of ministries. For veterans and their families, this means confusing processes, lengthy timelines, and inconvenience in service delivery.

The current system of benefits for veterans is not comprehensive. Veterans and their family members do not receive sufficient information about some benefits, and others are not sought. The system of care does not take into account the individual needs of veterans, nor does it cover the transition from military to civilian life. As a result, the longer a person serves in the army, the more difficult it is for him to integrate into civilian life, build a successful career and ensure his well-being. Therefore, a system of transition from military to civilian life with psychological, health, financial and professional elements will ensure a faster and more comfortable transition to peaceful life for the veteran and his family members. Modern veterans' benefits are not sufficiently individualized, they do not take into account the needs of professionally active young soldiers who seek to provide for themselves and their families, but at the same time are the most active representatives of civil society. In addition, instead of public services or support for self-development, the assistance system offers outdated, Soviet options, such as installing a telephone in an apartment. This does not contribute to honoring and respecting the contribution of veterans to the defense, sovereignty and integrity of Ukraine. Comprehensive state support for active rehabilitation and reintegration of veterans, development of their entrepreneurial initiative, ensuring well-being thanks to acquired knowledge and skills, unhindered access to state subsidies, reduction of project bureaucracy.

Key words: war veteran, social protection, social protection of war veterans.

ЗМІСТ

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ	6
ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВETERANІВ ВІЙНИ	10
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВETERANІВ В УКРАЇНІ	20
2.1 Інституційне забезпечення реалізації соціального захисту ветеранів війни	20
2.2 Стан реалізації соціальної політики стосовно ветеранів війни	28
2.3 Фінансування програм щодо підтримки ветеранів війни	33
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВETERANІВ ВІЙНИ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ	42
3.1 Визначення основних проблем ветеранів війни та прирівняних до них осіб	42
3.2 Удосконалення елементів державної політики щодо соціального захисту ветеранів війни	58
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69
ДОДАТКИ	
Додаток А Анкета респондента	

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ

АТО - антитерористична операція

ООС - об'єднані сили

ЗСУ - збройні сили України

ЗУ – Закон України

УБД – учасник бойових дій

КМУ – Кабінет Міністрів України

МГП – міжнародне гуманітарне право

ГО – громадські об'єднання

ВРУ – Верховна Рада України

СБУ – Служба безпеки України

МВС – Міністерство Внутрішніх справ

ВСТУП

Обґрунтування актуальності теми. Одним із стратегічних завдань України є вихід на рівень розвитку провідних країн світу. Цивілізовані країни вважають вирішення проблем соціально незахищених верств населення одним із пріоритетних напрямів своєї діяльності. Досягнення конкретної мети може бути досягнуто шляхом збалансування складових суспільного розвитку, до складу яких входить і соціальна складова. У зв'язку із зазначеним, реалізація соціальної функції держави в частині захисту ветеранів війни, є одним із пріоритетних напрямків її діяльності та посідає важливе місце в системі функцій держави. Соціальна функція держави забезпечує пріоритет безпеки життя, розвитку і здоров'я людей, що неможливо без дієвої системи охорони здоров'я населення, надання необхідних соціальних послуг та захисту соціально незахищених верств війни та члени їхніх сімей, особи які стали безробітними після повернення з зони бойових дій, інваліди, пенсіонери тощо. На рівні національного законодавства це підтверджено Конституцією України, де зазначено, що Найвищою соціальною цінністю в Україні є людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека. Слід також зазначити, що основним обов'язком держави є дотримання та забезпечення прав і свобод людини, що підкреслює активну позицію держави у вирішенні проблем, пов'язаних із гарантуванням, реалізацією та захистом прав і свобод громадян, у тому числі тих, хто соціально до них чутливий. Реалізацією зазначеної сфери займаються органи державної влади, система яких є розгалуженою, недостатньо організованою, характеризується дублюванням повноважень, що призводить до зниження якості соціальних послуг, що надаються. Крім того, велика кількість нормативно-правових актів, що регулюють реалізацію соціальної функції держави, в частині ветеранів війни, породжує багато прогалин і колізій, недійсних норм, що ускладнює їх застосування і зумовлює необхідність раціоналізації всієї системи нормативного забезпечення.

Тому актуальним на сьогодні є вивчення системи надання соціальних послуг щодо ветеранів війни та державної політики в цьому напрямку.

Мета. Метою кваліфікаційної роботи є аналіз інструментів, які використовуються органами державного управління для забезпечення ветеранів війни соціальними послугами, розгляд закордонного досвіду, дослідження проблем ветеранів війни та необхідністю розробити рекомендації щодо покращення окремих інструментів та їх імплементації в сучасних умовах.

Завдання дослідження. Відповідно до мети нами було поставлено наступні завдання:

- розглянути теоретичні аспекти соціального захисту ветеранів війни та закордонний досвід;
- охарактеризувати стан нормативно-правового забезпечення соціального захисту ветеранів війни;
- проаналізувати стан соціального захисту ветеранів війни в Україні;
- з'ясувати, які інструменти забезпечення соціальних послуг ветеранам війни, що використовуються у світових практиках, можуть бути застосовані в Україні;
- означити місце і роль державної політики у забезпеченні стандартів надання соціального захисту ветеранів війни в Україні;
- розробити шляхи вдосконалення окремих інструментів державної політики соціального захисту ветеранів війни.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження суспільні відносини у сфері реалізації соціальної функції держави. Предметом дослідження – адміністративно-правові засади реалізації соціальної функції держави в частині соціального забезпечення ветеранів війни.

Елементи наукової новизни.

1. Визначено поняття соціальний захист ветеранів війни в сучасних умовах.
2. Проаналізовано стан соціального забезпечення ветеранів війни в Україні.
3. Розроблено шляхи вдосконалення елементів державної політики соціального захисту ветеранів війни.

Практичне значення одержаних результатів. Практичні значення одержаних результатів полягає у тому, що розроблені в роботі теоретичні положення та

практичні рекомендації щодо соціального забезпечення ветеранів війни в діяльність Міністерства у справах ветеранів України та при підготовці нормативно-правових актів.

Методи наукових досліджень. Для досягнення визначеної мети у роботі використовують такі методи дослідження, як: діалектичного пізнання, системний, ситуаційний та прогностичний аналіз, статистичного аналізу, економіко-статистичний метод та графічний.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження апробовані на науково-практичній конференції.

1. Славкова О.П., Бордюгов М.В. Закордонний досвід формування державної політики у сфері соціального захисту ветеранів війни. The 7th International scientific and practical conference “Innovative areas of solving problems of science and practice” (November 08 – 11, 2022) Oslo, Norway. International Science Group. 2022. С. 142-145.
2. Славкова О.П., Бордюгов М.В. Державна політика у сфері соціального захисту ветеранів війни. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Стратегічні пріоритети розвитку економіки, менеджменту, сфери обслуговування та права в умовах інтеграційних процесів: 03-04 листопада 2022р. м. Івано-Франківськ. С. 28-31.

Публікації. За матеріалами кваліфікаційної роботи опубліковано дві тези на міжнародній науковій конференції та науково-практичній конференції.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається з 61 сторінки основного тексту, містить таблиць та рисунків. Список літератури налічує 25 джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ

Попри заборону застосовувати силу, збройні конфлікти й надалі відбуваються в різних куточках світу. Із низки причин важливо розрізняти на понятійному рівні *jus ad bellum* (право застосування сили) та *jus in bello* (МГП). По-перше, МГП застосовується, коли є де-факто збройний конфлікт, незалежно від того, як ситуація кваліфікується з точки зору *jus ad bellum*. По-друге, МГП однаковою мірою застосовують до всіх сторін конфлікту. Інакше на практиці неможливо забезпечити дотримання МГП, адже сторони, що воюють, завжди сперечатимуться про те, хто з них застосовує силу відповідно до *jus ad bellum*. Крім того, з гуманітарної точки зору жертви конфлікту з обох сторін потребують однакового захисту незалежно від того, яка зі сторін у збройному конфлікті нелегітимно застосовує силу [5]. Слово війна, як загальновживане, є загальнозрозумілим, але водночас воно має термінологічне значення у військовій та юридичній мові. Адже кожен пересічний громадянин має загальне уявлення про сутність поняття «війна», яке розглядається як складний комплекс взаємопов'язаних загроз і насильницьких засобів, що використовуються для досягнення політичних інтересів. Військові дії в свою чергу організоване застосування військ, сил і засобів для ведення військових дій на суші, морі, в повітрі, космосі - в стратегічному та оперативному вимірах. Залежно від можливостей збройних сил, мети і характеру вони здійснюються у формі походів, операцій, боїв, ударів, боїв і систематичних військових дій. Вони поширюються також на всі види переміщень військ (сил флоту) і комплекси, що забезпечують виконання заходів. Вони забезпечують відбиття наступальних дій противника, захист власних військ і об'єктів, які вони охороняють, знищення противника [9, С. 30].

Специфіка російської гібридної агресії проти України полягає не стільки в загальних методах і цілях гібридної війни, скільки в безумовному порушенні країною агресором системи основних міжнародно-правових конвенцій, розмірі завданої шкоди та значній тривалості конфлікту. Ще однією особливістю цієї війни є те, що вона велася без попередження, на основі змови та прикриття. У зв'язку з цим традиційні погляди на збройні конфлікти зазнають якісних змін, тому в центрі уваги має залишатися чітке розуміння їх правової природи[20], що дозволить розробити основні напрями державної політики у сфері соціального захисту ветеранів війни.

Міжнародні договори детально визначають заборонену поведінку та містять обов'язкові положення, які вимагають від держав накладати кримінальну відповідальність за дії, що становлять воєнні злочини, належним чином розслідувати їх і притягувати винних до відповідальності. Натомість міжнародне кримінальне право передбачає конкретні примусові заходи і механізми, що реалізуються, зокрема, за допомогою системи міжнародних і змішаних кримінальних трибуналів, юрисдикція яких поширюється на воєнні злочини.

Державна політика у сфері соціального захисту ветеранів війни формується на основі законодавства про соціально-правовий захист військовослужбовців та їх сімей та базується на Конституції України та інших нормативно-правових актах. Ветеранами війни є особи, які брали участь у захисті Батьківщини або в бойових діях на території інших держав відповідно до статті 4 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». До ветеранів війни також належать учасники бойових дій, інваліди війни та учасники війни [15], коло осіб, які належать до учасників бойових дій, визначено статтею 6 цього закону, а осіб з інвалідністю внаслідок війни статтею 7. Порядок встановлення статусу ветеранів війни – учасників бойових дій у загальному порядку регулюється відповідною постановою Кабінету Міністрів України від 16.07.2017 р. № 302 від 12 травня 1994 року «Про порядок видачі посвідчень і нагрудних знаків ветеранів війни» а надання статусу учасника бойових дій особам, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції із захисту незалежності, суверенітету та

територіальної цілісності України, забезпечення її проведення визначає Кабінет Міністрів України Постановою від 20 серпня 2014 року за номером 413 [15]. Події, які розгорнулися в 2014 року на сході України розширили масштаби системи соціального захисту ветеранів. Його отримали військовослужбовці та громадяни, що брали участь в антитерористичній операції, які захищали незалежність, суверенітет і цілісність України, приймали участь у забезпеченні національної безпеки і оборони, у заходах щодо припинення та протидії збройній агресії РФ в Донецькій та Луганській областях. Нестабільна політична ситуація та повномасштабне вторгнення потребують підтримки Збройних Сил України, а також Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України та інших носіїв політики соціального захисту ветеранів війни. Тому створення ефективної системи соціального захисту ветеранів війни потребує розробки та впровадження належного нормативно-правового забезпечення, організаційно-правових та соціально-економічних гарантій. Сучасне внутрішнє та зовнішнє становище України визначається сукупністю факторів, які призводять до загрози та ризиків поглиблення кризових явищ, а також можливості виходу на новий шлях розвитку системи соціального захисту. В умовах модернізації політики соціального забезпечення ветеранів війни забезпечення реформи стали наймасштабнішими за весь період незалежності України, тому що цього вимагає сучасний стан існування нашої держави.

Нормативно-правове регулювання захисту ветеранів війни спрямоване на створення ефективної системи забезпечення їхніх соціальних прав і свобод, зокрема психологічної допомоги, матеріальної допомоги, санаторно-курортного лікування, освітніх гарантій та протезування. втрата функціональних властивостей кінцівок, страхування транспортних засобів, пільги, пов'язані з оплатою окремих видів послуг, пенсійне страхування, страхування житла чи землі, дотримання прав працівників, з особливим акцентом на збереження місця та середньої роботи. доходи, отримані під час військових дій тощо.

На думку експертів, у нормативно-правових актах, що забезпечують соціальний захист ветеранів, співіснують «радянський» підхід (соціальне забезпечення, пільги, соціальні виплати та компенсації) та новітній європейський (соціальний захист, соціальна робота). Більшість соціальних норм залишаються деклараціями через застарілі та неефективні діючі механізми соціального забезпечення, неможливість їх вирішення, компенсаційний характер системи соціального захисту та її неадекватність реальним потребам українського суспільства, а також неефективність та неадекватність соціальної система безпеки, прозорість бюджетної системи фінансування державних соціальних видатків, сумніви щодо прямого впливу конституційних норм на соціальні права [10, С. 15].

Оцінюючи нормативно-правове забезпечення соціального захисту учасників бойових дій (ветеранів війни), Пінчук Р.С. та Письменна О.П роблять висновок, що на сьогодні в державі склалася певна організаційно-інституційна та нормативно врегульована система соціального захисту. Одним із досягнень розвитку соціального захисту є нормативне закріплення загальних порядків організації соціального захисту ветеранів та членів їх сімей у сфері: прав і свобод, соціальних пільг і гарантій, спрощення процедури отримання статусу . боєць, покращення матеріального та медичного забезпечення [12].

За словами А. Кириченка, існує потреба в правовому врегулюванні багатьох питань, які стосуються ветеранів війни, а саме: захисту прав, визначення грошового забезпечення та механізму виплати компенсацій сім'ям у разі загибелі бійця; страхування життя та здоров'я військовослужбовців; затвердження програм медико-психологічної реабілітації ветеранів [7]; реформа системи пільгового догляду; запровадження ефективної системи житлового кредитування; затвердження програм соціального забезпечення ветеранів, які демобілізувалися або вийшли за контрактом.

Наступні виклики поставило повномасштабне вторгнення 24.02.2022р. та поставило нові питання перед політикою держави у сфері соціального захисту ветеранів війни, щодо необхідності забезпечити права, гарантії та компенсації цій

категорії осіб (рис.1.1). Це визначає формування системи задоволення окремих соціальних потреб ветеранів, яка передбачає забезпечення їх адаптації, психологічної реабілітації, санаторно-курортного лікування, технічних та інших реабілітаційних заходів, забезпечення житлом, надання освітніх послуг, дотримання прав, соціальну та професійну адаптацію, пільги для оплати окремих видів послуг, пенсійне страхування тощо.

Сукупність проаналізованих правових актів і норм становить правовий механізм реалізації державної політики у сфері соціального захисту ветеранів. Враховуючи сучасний стан керівництвом держави були прийняті нові закони, проекти законів та нормативно-правових актів, державних програм, які по окремим напрямам вдосконалюють систему соціального захисту ветеранів війни.

Колектив авторів, які займаються питаннями адаптації ветеранів війни, дійшли таких висновків: згідно з висновками літературних джерел, чинні нормативно-правові акти щодо реабілітації учасників АТО є неповними та частковими, без достатнього рівня узгодженості. Діяльність центральних органів виконавчої влади та організацій, що надають реабілітаційні послуги, оцінено як недостатню, ними наголошується на відсутності цілісної системи реабілітаційних послуг, кадрове забезпечення реабілітації не відповідає світовим та європейським стандартам. З іншого боку, сьогодні в Україні відсутня така медична спеціальність, як «медична реабілітація» [8]. Ефективне та довгострокове вирішення проблеми може забезпечити лише побудова сучасної системи реабілітації та її законодавче закріплення, підкріплене бюджетними програмами. Виклики які стоять перед нашою державою узагальнені на рисунку 1.1. Вони вважають важливим лише відновлення фізичної працездатності пацієнтів, оскільки без урахування психічного стану та соціальної адаптації даної людини не можна говорити про повноцінне функціонування особистості.

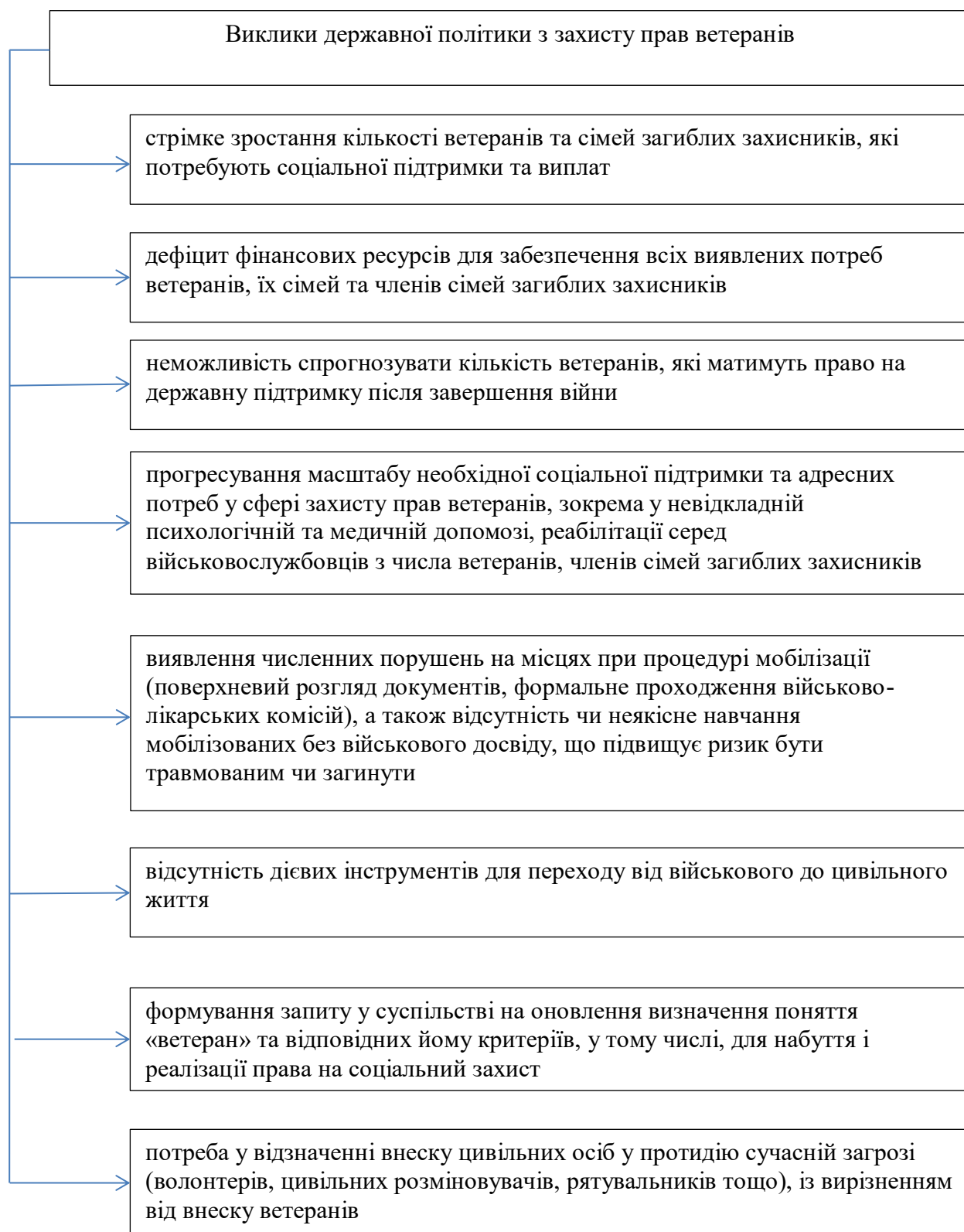

Рисунок 1.1 - Виклики державної політики з захисту прав ветеранів

Джерело: Сформовано автором на основі [16].

Відсутність адаптованих національних алгоритмів психологічної допомоги учасникам АТО, відсутність посттравматичного стресового розладу та відсутність кваліфікованих психіатрів і психологів військово-тактичної психології не враховує специфіки сьогодення, яке вимагає створення психологічної допомоги. При цьому необхідна якісна індивідуальна програма реабілітації для всіх воїнів, яка базується на принципі своєчасності, комплексності та безперервності реабілітаційного процесу. Відповідно до визначення проблеми, для реалізації цільової програми Концепції держави необхідне здійснення організаційно-правових заходів, спрямованих на фізичну, медичну та психологічну реабілітацію та соціально-професійну адаптацію учасників воєнних дій здійснення цілеспрямованих та скоординованих дій органів державного управління, органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, недержавних установ і громадських організацій має забезпечити медичну, соціальну та економічну ефективність на національному рівні [11].

Враховуючи повномасштабне вторгнення в Україну державне управління зіштовхнулося із викликами сучасності, Верховна Рада прийняла закон «Про внесення змін до Закону України «Про правовий статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», яким уточнює норми визначення категорій осіб та членів сімей, визнаних ветеранами війни. Цей законодавчий акт визнає добровольців сил територіальної оборони ЗСУ ветеранами війни та запроваджує категорію осіб – членів сімей загиблих (померлих) захисників України з наданням відповідних пільг і гарантій, передбачених законодавством. Крім того, встановлено, що особи, нагороджені орденом «Золота Зірка», «Княгині Ольги» та кавалери «Ордена Богдана Хмельницького» за визначні героїчні подвиги у захисті Батьківщини надає їм визначені законом пільги та гарантії, передбачені для окремих категорій громадян [4].

Підтвердженням виконання бойових завдань обслуговуючим техніком є виписки або копії, для яких потрібен один із таких документів: бойові донесення; щоденники бойової діяльності (оперативні завдання, управління оперативною

обстановкою); журнали змін; польові листи; матеріали спеціальної експертизи тілесних ушкоджень, контузій та тілесних ушкоджень.

Командири військових частин подають заяву про отримання статусу УБД до комісії, визначеної державним органом, підпорядкованим військовій частині, або військовослужбовці самостійно через місцеві центри комплектування та соціальної допомоги. Як зазначено Департаментом у справах ветеранів, особа повинна мати один із наведених вище документів, щоб підтвердити, що вона підпадає під дію Постанови КМУ № 413 щодо рішення про розширений перелік яку прийнято на засіданні Уряду від 24 жовтня [12].

Виконуючи взяті на себе зобов'язання, Україна послідовно спрямовує свою соціальну політику на створення комплексу правових, психологічних, економічних, оздоровчих, освітніх, реабілітаційних та інших заходів, основною метою яких є покращення або відновлення життєдіяльності, соціальна адаптація та повернення в суспільство та мирне життя ветеранів війни. Тому, на нашу думку, актуальним є вивчення зарубіжного досвіду у сфері соціального захисту ветеранів війни у формуванні державної політики. Розглянемо приклад системи соціального забезпечення ветеранів США.

Так у Сполучених Штатах існує Департамент у справах ветеранів, який проводить Програму тимчасової допомоги (ТАР). Вона допомагає особам, які служили, в перехідний період краще адаптуватися до цивільного життя, пропонує ресурси для емоційної, професійної та фінансової стабільності і створює мережу підтримки, яка забезпечує плавний перехід, перенавчання та побудову кар'єри для ветерана та його сім'ї в цивільних професіях [25].

Аналізуючи бюджет країни, можна зробити висновок, що військові витрати є другою за величиною статтею федерального бюджету після соціального забезпечення. Військовий бюджет США включає витрати на Міністерство оборони, іноземні військові операції та внутрішню безпеку [22]. Оборонний бюджет США на 2022 фінансовий рік був ухвалений Законом про заходи національної оборони та підписаним 27 грудня 2021 року. Він надав Міністерству оборони 715 мільярдів доларів на фінансування ряду заходів, а також кількох

нових ініціатив, а саме військові отримують надбавку до заробітної плати на 2,7 відсотка та допомогу в отриманні житла а члени сімей військових отримують 8,6 мільярда доларів на догляд за дітьми, освіту та професійний розвиток. Станом на 2022 рік кошти на операції на випадок непередбачених ситуацій за кордоном знаходяться в загальному фонді Міністерства оборони США. У 2022 році Міністерство оборони отримало 752,9 трильйона доларів із федерального бюджету, що на 1,6% більше, ніж загальний бюджет, передбачений на 2021 рік [24].

Очікується, що в найближчі роки ця сума значно зросте через витрати на пенсії та охорону здоров'я ветеранів війни. Що стосується України то у нас передбачені заходи щодо захисту ветеранів чинною державною цільовою програмою медичної, фізичної реабілітації та психосоціальної адаптації постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які залучаються до реалізації заходів із забезпечення національної безпеки та оборони країни. запобігання військовій агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпечення їх виконання до 2023 року [3] але її не можна вважати єдиним комплексом заходів. Тому що в наших нормативних документах використовується термін «реабілітація» замість прийнятому в інших країнах «реінтеграція». Зокрема, у дослідженні Ельніцького С.А., Фішера М.П., Блевінса С.Л., проаналізовано чотириста шістьдесят шість наукових праць, вчені дійшли висновку, що у цих дослідженнях відсутнє поняття «реабілітація». Вони надають дуже якісний і детальний концептуальний аналіз разом із уніфікованим визначенням «реінтеграції» ветеранів, особливо враховуючи, що реінтеграція є найпоширенішим терміном для опису демобілізації та повернення ветеранів до їхніх соціальних чи професійних ролей [23], Реінтеграція це фізична реабілітація та задоволення потреб у догляді (таких як програми реабілітації та відновлювального лікування) і програм працевлаштування, таких як Програма реінтеграції жовтої стрічки Міністерства оборони США [21], яку було ініційовано Конгресом у 2008 році, щоб допомогти ветеранам реінтегруватися в громади та приступити до праці.

Вважаємо, що інтерпретація світового досвіду та досліджень крізь призму аналізу поточної ситуації дозволяє вдосконалити систему соціального захисту ветеранів війни. Державна політика має бути зосереджена на розбудові сильної інституції, нормативно-правової інфраструктури, яка усуває міжвідомче дублювання функцій та централізацію повноважень шляхом розподілу відповідних інструментів.

Ми вважаємо, що для суспільства важливо, щоб захисники держави мали підвищений захист своїх соціальних прав в сучасних умовах військового стану та подальший розвиток системи захисту ветеранів повинен відбуватися в відповідності до викликів сучасності з дотриманням якості нормативно-правового забезпечення, у зв'язку з тим, що воно відіграє важливу роль у вдосконаленні системи соціального захисту ветеранів.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВETERANІВ В УКРАЇНІ

2.1 Інституційне забезпечення реалізації соціального захисту ветеранів війни

Ринкова трансформація соціально-економічних відносин в Україні і нагальна необхідність у розгляді питання соціального захисту ветеранів війни не могла водночас забезпечити високий рівень правового регулювання відносин між усіма суб'єктами господарювання, оскільки властиві їй процеси характеризуються відсутністю чіткої інституційної основи та відсутністю раціонального взаємодії серед новостворених ринкових структур. У перехідний період деякий час відбувається формування нових форм економічних відносин за наявності залишків минулого ладу. Взаємозв'язок принципів, прав і законів соціального захисту ветеранів війни можна представити таким ланцюжком: закони економічного і соціального розвитку суспільства поводують закони економічного і соціального розвитку відповідного етапу що веде до вступу в дію законів і закономірностей регулювання економічного і соціального розвитку і це є своєю чергу до формування принципів соціального захисту ветеранів війни.

Принципи соціального захисту ґрунтуються на економічних і соціальних закономірностях розвитку суспільства, відповідають призначенню, відображають його основні зв'язки і відносини, а також мають правове оформлення. Водночас слід підкреслити, що функціонування економічної системи ринкової економіки базується на принципах максимізації прибутку, конкурентоспроможності, генерування нових фінансових потоків та ін. Соціальна система, навпаки, ґрунтується на принципах гуманізму, соціальної справедливості, соціальної солідарності, соціальної субсидіарності та ін. Враховуючи невирішеність та поглиблення проблем соціального захисту ветеранів війни в умовах ринкової

трансформації, нами запропоновано поділ норм соціального захисту за предметною однорідністю та цільовою спрямованістю (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1 - Характеристики методологічних принципів реформування соціального захисту ветеранів війни

№	Назва принципу	Характеристика принципу
1	Соціальна справедливість	Рівні права всіх індивідів, скасування невинуватених привілеїв, приведення розміру доходів до витрат праці та капіталу, пріоритет економічних аспектів у реалізації, визнання цінності сучасної демократичної суспільної свідомості в статусі
2	Соціальна солідарність	Право індивідів, груп, верств, класів та їх організаційних структур на захист економічних і соціальних інтересів
3	Соціальна субсидарність	Правове регулювання взаємодії державних і недержавних структур у соціальній сфері на користь приватного сектора економіки при фінансуванні різними способами соціальних програм і заходів
4	Соціальноекономічна ефективність	Дотримання щодо даної особи оптимального співвідношення розміру обґрунтованих витрат та розміру відрахувань, необхідних для їх фінансування, з метою недопущення переваги соціальних трансфертів над заробітком. На макрорівні рахунки, які використовуються для фінансування соціальної сфери, повинні бути прив'язані до валового внутрішнього продукту, фонду оплати праці та доходів населення.
5	Пріоритетності продуктивної зайнятості	Поєднання економічних, соціальних, інституційних і правових методів стимулювання зайнятості в різних формах суспільства в галузях і сферах народного господарства

Джерело: адаптовано автором на основі [12]

Таким чином ми вважаємо, що державна політика соціального захисту ветеранів війни повинна будуватися на наведених вище принципах. Системна економічна криза в країні та військові дії суттєво зменшують розмір валового внутрішнього продукту та фонд оплати праці, одночасно збільшуючи витрати на оборону та скорочуючи списання на фінансування соціальної сфери. З іншого боку, правова невизначеність умов користування індивідуальними соціальними благами ветеранів війни робить їх більш бажаними, ніж працевлаштування та заробітна плата.

Забезпечення пріоритету інтересів людини можливе насамперед шляхом зміцнення свободи особистості. Таким чином, трансформація системи соціального захисту ветеранів війни шляхом інституційних змін призведе до поступового усунення тих елементів, які були притаманні адміністративно-

командній економіці та перешкоджали утвердженню принципу пріоритету економічних і соціальних інтересів особи. Система соціального захисту має створювати умови для всебічного розвитку закладеного в особистості потенціалу, метою якого є задоволення та збагачення її потреб, розширення форм, що дають можливість самореалізації, створюють внутрішню свободу та незалежність. основа забезпечення належного рівня добробуту.

Сьогодні одним із головних завдань держави є створення чіткої державної стратегії протидії безпосереднім та віддаленим наслідкам збройної агресії проти України, зокрема ефективної системи соціального захисту ветеранів війни. За ініціативи Комітету ВРУ 19.10.2016 року відбулося засідання парламенту для учасників бойових дій, учасників антитерористичної операції та інвалідів війни на тему: «Державні гарантії соціального захисту громадян учасники антитерористичної операції Революції Гідності та члени їх сімей: стан та перспективи». За їх результатами голова комісії Олександр Третяков висунув пропозицію створити в Україні Міністерство у справах ветеранів. 24.05.2017 р. в комітеті відбувся круглий стіл на тему: «Шляхи вдосконалення соціального захисту ветеранів війни. Важливість створення єдиного координаційного органу – Міністерства у справах ветеранів України». За результатами обговорення Комісія спільно з волонтерами та ветеранами розпочала створення міністерства у справах ветеранів. 18 січня 2018 року представники комітету зареєстрували у ВРУ рішення про звернення ВРУ до КМУ про утворення Міністерства у справах ветеранів України а 27.02.2018 було прийнято рішення про його схвалення.

До основних завдань Міністерства у справах ветеранів належать: розроблення та реалізація державної політики у таких сферах: соціальний захист ветеранів та членів їх сімей, особливо щодо соціальної, психологічної реабілітації і професійної адаптації, працевлаштування, підвищення конкурентоспроможності ветеранів війни на ринку праці, а також санаторно-курортного лікування, проживання; призначення довічних державних виплат, одноразової грошової допомоги на рік; надання чи позбавлення статусу та видача посвідчень ветеранам та членам сімей загиблих чи померлих захисників України; вшанування ветеранів;

забезпечення прав і свобод ветеранів війни та членів їх сімей; забезпечення створення та ведення єдиного державного реєстру ветеранів війни; забезпечення спортивного розвитку ветеранів війни.

Мінветеранів в рамках покладених на нього завдань: систематично узагальнює практику застосування законодавчих актів з питань, які належать до його компетенції, воно розробляє пропозиції з метою вдосконалення актів законодавства; також розробляє проекти законів та інших нормативно-правових актів які стосуються питань його компетенції; готує та вносить на розгляд пропозиції щодо застосування або скасування чи внесення змін до спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів чи санкцій, які запроваджуються КМУ; погоджує проекти законів, інших актів законодавства, що вносяться на погодження до інших міністерств та центральних органів виконавчої влади; у межах повноважень, передбачених законом, розробляє зауваження та пропозиції до законів, прийнятих ВРУ та підписаних Президентом України; здійснює методичне забезпечення розроблення, моніторингу та оцінки ефективності реалізації документів стратегічного; як державний замовник здійснює загальне керівництво та контроль за розробленням окремих державних цільових програм та виконанням визначених у них заходів і завдань; бере участь в аналізі проектів державних цільових програм щодо визначення їх впливу на забезпечення прав і свобод ветеранів та членів їх сімей; а також бере участь у підготовці загального висновку про результати виконання державних цільових програм у частині оцінки ефектів від виконання щодо забезпечення прав і свобод ветеранів та членів їх сімей; координує діяльність органів виконавчої влади, а у визначених законом випадках - органів місцевого самоврядування з питань, віднесених до його відання: забезпечення прав і свобод ветеранів т

Міністерство ветеранів війни за погодженням з МОЗ організовує та проводить комплекс профілактичних, лікувальних та реабілітаційних заходів, метою яких є охорона та зміцнення здоров'я ветеранів та членів їх сімей також розробляє за погодженням з МОЗ перелік медичних послуг, що надаються ветеранам війни та

членам їх сімей, оплата яких гарантується державою, на які не поширюється дія програми державних гарантій охорони здоров'я населення.

Міністерство ветеранів війни погоджує нормативні акти та організацію заходів по наступним напрямках (рисунок 2.1)

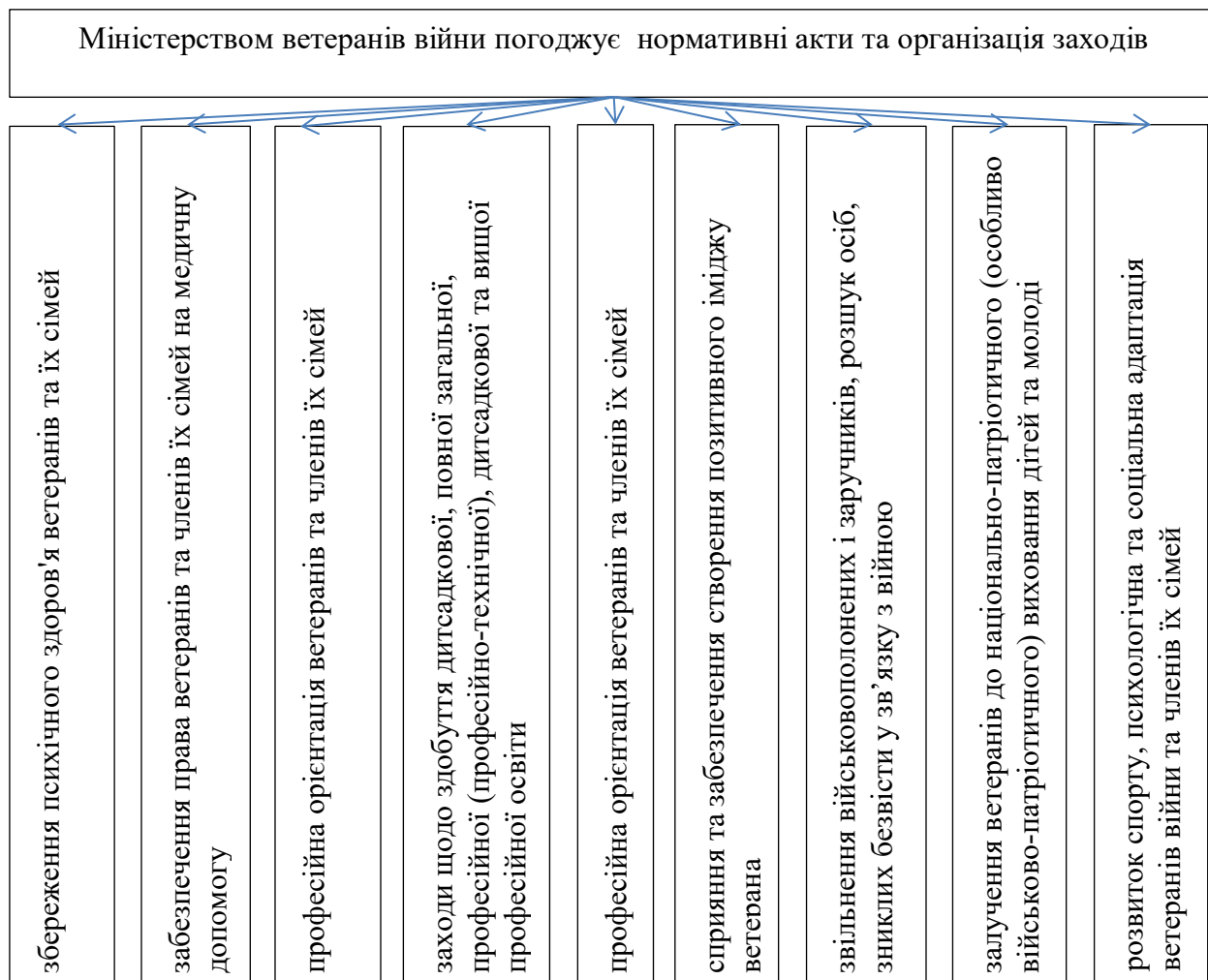

Рисунок 2.1 – Організаційно-погоджувальна діяльність Міністерства ветеранів війни

Джерело: сформовано автором

В завданнях Мінветеранів війни також присутні моніторинг та організація і координація роботи з наступних питань: позбавлення статусу учасника бойових дій, а також надання одноразової грошової допомоги у разі загибелі або смерті чи інвалідності добровольця; вивчення матеріалів, що підтверджують участь

окремих осіб у підпільно-партизанській діяльності та визвольній боротьбі в Україні у двадцятому столітті; воно співпрацює з різними громадськими об'єднаннями в рамках визначення і реалізації пріоритетних напрямів державної політики міністерства та надає ГО ветеранів у встановленому порядку визначену фінансову підтримку на конкурсній основі з метою реалізації програм або проектів, воно проводить моніторинг і аналіз ефективності програм чи проектів, які були реалізованих за рахунок коштів державного бюджету ГО ветеранів; ініціює та забезпечує діалог з ГО ветеранів та членами їх сімей; планує та організовує заходи щодо відповідного вшанування ветеранів; бере участь в організації поховання та перепоховання осіб, які загинули; планує та організовує відзначення в загальнодержавному масштабі ювілеїв, історичних і пам'ятних дат; воно також забезпечує взаємодію між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та підприємствами, організаціями та установами у сфері пошуку, обліку, упорядкування та охорони військових поховань, а також ідентифікація невідомих воїнів; сприяє виданню книг та іншої літератури; воно організовує проведення заходів щодо створення позитивного іміджу ветеранів війни, популяризації вивчення військової історії та налагодження зв'язку ветеранів різних поколінь; вносить в установленому порядку подання про нагородження учасників бойових дій державними нагородами; створює та забезпечує створення та ведення єдиного державного реєстру УБД, забезпечує правовий захист отриманих персональних даних, захист інформації з обмеженим доступом та технічний захист інформації і здійснює контроль за збереженням інформації, координує обмін даних з усіма державними реєстрами, інформаційно-аналітичними системами та між пільгами та постачальниками. В межах свої повноважень міністерство створює та забезпечує систему обліку інформації та аналізу, яка використовується для управління потребами ветеранів (особистий електронний гардероб ветерана); організовує залучення інвестицій, фінансових грантів, у тому числі коштів західних країн, міжнародної технічної допомоги для підготовки та виконання визначених завдань а також реалізує проекти з питань, пов'язаних з службові завдання. відання відділу у справах

ветеранів; здійснює державно-приватне партнерство в питаннях, віднесених до його компетенції; бере участь у складанні бюджету, підготовці проектів Державної програми економічного і соціального розвитку та програми діяльності КМУ; в установленому режимі виконує функції замовника НДР у межах повноважень, передбачених законодавством; здійснює міжнародне співробітництво; воно також забезпечує координацію діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій в питаннях реалізації міжнародних проектів та програм; ініціює, готує та реалізує проекти та програми міжнародної технічної та фінансової допомоги; бере участь у здійсненні заходів, спрямованих на адаптацію законодавства до законодавства ЄС у межах повноважень, передбачених Законом; надає інформацію та роз'яснення щодо реалізації державної політики з питань, віднесених до його компетенції; дає висновки на звернення громадян щодо своєї діяльності, територіальних підрозділів, підпорядкованих йому підприємств, установ, організацій та виданих ними нормативно-правових актів; виконує завдання з управління ввіреним йому державним нерухомим майном.

На сайті Міністерства ветеранів війни наведені основні можливості соціального захисту ветеранів війни (рисунк 2.2). Перше з чого необхідно почати це надання статусів передбачених нормативними документами нашої держави. З метою соціального захисту ветеранів війни їм в першу чергу необхідно отримати відповідний статус. Серед статусів можуть бути: статус учасника бойових дій; статус особи з інвалідністю внаслідок війни; статус сім'ї загиблого ; отримання статусу УБД добровольцями.

Серед важливих питань є підтримання здоров'я ветеранів та проходження реабілітації. В напрямку лікування та реабілітація передбачено: безкоштовне протезування; безкоштовні ліки та лікарські засоби; психологічна реабілітація для ветеранів; санаторно-курортне лікування; реабілітація в Болгарії; безкоштовне відвідування закладів, що надають послуги психологічної реабілітації; безкоштовне медичне забезпечення; користування програмою «Доступні ліки».

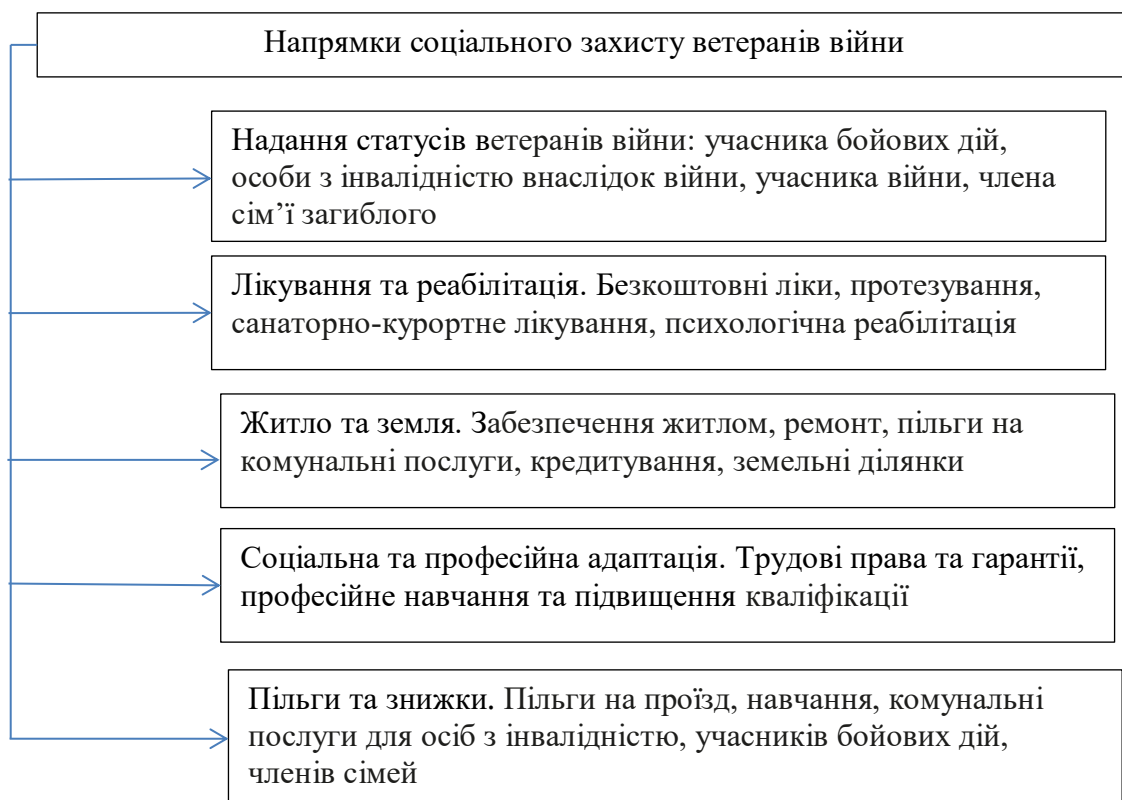

Рисунок 2.2 - Напрямки соціального захисту ветеранів війни

Джерело: сформовано автором

Важливою складовою соціальної підтримки ветеранів є напрямки допомоги в отриманні житла та земельної ділянки. До таких можливостей відносять: безоплатний капітальний ремонт житлового будинку; державна програма забезпечення доступним житлом; забезпечення житлом; отримання довгострокових кредитів для індивідуальних забудовників на селі; грошова компенсація за належні для отримання жилі приміщення; знижки на паливо для осіб, що проживають у будинках без центрального опалення

В рамках окремого пакету соціальна та професійна адаптація існують такі види соціального захисту серед яких ми хочемо звернути увагу на такі як трудові права та гарантії, пільги які надаються програмою "Норвегія-Україна. Професійна адаптація. Інтеграція в державну систему" (NUPASS).

Соціальний захист визначених категорій визначається також в можливостях отримання пільг та знижок. Серед яких необхідно відмітити: знижки на паливо для осіб, що проживають у будинках без центрального опалення; пільги на навчання; пільги на проїзд; пільги для осіб з інвалідністю внаслідок війни згідно діючого законодавства; пільги учасників бойових дій згідно законодавства; пільги членам сім'ї загиблого.

2.2 Стан реалізації соціальної політики стосовно ветеранів війни

Станом на 01.01.2022 року в Міністерстві у справах ветеранів України функціонує Єдиний реєстр учасників антитерористичної операції та осіб, які брали участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення. Проте окремі реєстри ветеранів інших війн, осіб, на яких поширюється чинність ЗУ “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” не створені, хоча ці особи теж мають право на державну підтримку. Тому наразі складно оцінити та індивідуалізувати потреби усіх ветеранів (залежно від віку, вислуги років на військовій службі тощо). Це ускладнює не лише моніторинг статистичних змін, але також негативно впливає на формування проектів бюджетних програм, спрямованих на соціальний захист ветеранів. Невизначеність кількості осіб, що мають право на пільгу, не дає змоги передбачити ресурси, необхідні для її забезпечення. Окрім того, у відповідальних органів державної влади відсутнє розуміння релевантності пільг, передбачених законом для різних категорій пільговиків, а це, зі свого боку, стає на заваді комплексному реформуванню системи державної підтримки для ветеранів. Важко визначити рівень затребуваності та ефективності кожної з пільг, особливо серед ветеранів різних вікових груп. Відсутність оновлюваної статистичної інформації щодо кількості ветеранів, їхнього вікового розподілу не дає змогу індивідуалізувати потреби ветеранів для врахування у процесі формування чи модернізації системи державної підтримки. Хоча очевидним є той факт, що

потреби сучасного учасника бойових дій чи працівника тилу в часи Другої Світової війни можуть істотно відрізнятись (наприклад, у сфері необхідності доступу до освіти та перекваліфікації тощо).

Повноцінне функціонування Єдиного державного реєстру ветеранів (з дотриманням вимог законодавства про захист персональних даних) дасть змогу більш ефективно оцінювати вплив пілг та послуг на добробут ветеранів, здійснювати реформування системи державної підтримки відповідно до потреб сучасних ветеранів та членів їхніх сімей (рисунок 2.3).

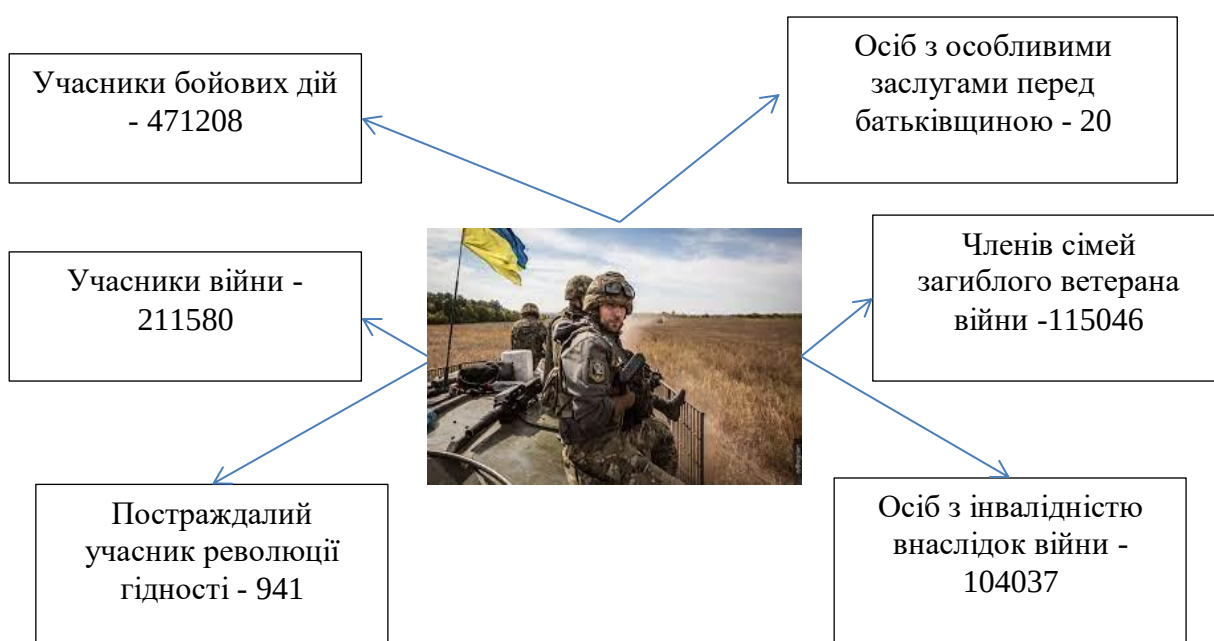

Рисунок 2.3 – Перелік осіб які є бенефіціарами соціальної політики щодо ветеранів війни (01.07.2021р.)

Джерело: узагальнено автором

Відсутність релевантної статистики щодо кількості ветеранів негативно впливає на можливість індивідуалізувати державну підтримку. Наразі неможливо чітко відстежити динаміку змін кількості ветеранів з огляду на відсутність єдиної інформаційної бази. Її створення має запобігти бюрократичному хаосу, спростити механізм надання пілг та потенційно матиме позитивний вплив на реформування

системи державної підтримки ветеранів з огляду на аналіз потреб і пріоритетів сучасних ветеранів. Така система, для ефективного її використання під час планування державної політики у сфері ветеранських справ, планування бюджетних видатків, повинна містити інформацію не лише про статистичну кількість ветеранів та підставу надання ветеранського статусу, але й інформацію про пільги та гарантії, які найбільш активно використовуються ветеранами. Це дасть змогу здійснити раціональне планування бюджетних видатків та забезпечити поступове реформування системи державної підтримки ветеранів для відповідності їхнім індивідуальним потребам.

Однак загалом пільги за збереження роботи можуть бути неефективними, якщо ветеран хоче змінити професію чи навички або розпочати бізнес після військової служби. Нами було сформовано комплекс ключових проблем ветеранів війни (рисунок 2.4). Наша свобода - це їх життя. Понад вісім років за наші життя та свободу розплачуються учасники російсько-української війни. Розплачуються запеклими (іноді вдень і вночі) боями з ворогом, тяжкими пораненнями, втратою товаришів, каліцтвом і смертю. До повномасштабного вторгнення в Україні з 2014 року було зареєстровано 500 тисяч учасників АТО/ООС. У зв'язку з повномасштабним вторгненням Росії кількість тих, хто приєднався до мобілізованих чи добровольчих підрозділів, а також членів їхніх сімей і сімей загиблих захисників може перевищити 5 мільйонів.

Перехід від військового до цивільного життя стане для країни великим викликом. Наприклад, невтішна статистика США показує, що самогубства ветеранів відбуваються в середньому кожні 22 дні протягом тривалого часу. В Україні дані за 2022 рік ще не оприлюднені, враховуючи умови повномасштабної війни.

Деякі з основних проблем, які зараз існують в Україні, включають:

- невизначеність реальних потреб ветеранів та членів їхніх сімей і радикальні зміни після повномасштабного вторгнення;
- ветерани та члени їхніх родин не знають про можливості, які надає держава, бюджетні установи та міжнародні організації;
- підтримка ветеранів структурована як система виплат і пільг, на отримання яких ветерани повинні звертатися окремо.

Рисунок 2.4 – Комплекс ключових проблем ветеранів війни

Джерело: сформовано автором

Варто виділити діяльність Росії у сфері поширення дезінформації, маніпуляцій, проведення інформаційно-психологічних операцій з метою руйнування іміджу ветерана російсько-української війни. Це суттєво впливає на ставлення суспільства до ветеранів, знижуючи довіру до ветеранів порівняно з діючими воїнами. Хоча це одні й ті ж люди, і тільки сенс відрізняє один статус від іншого. Нагадаємо, Україна презентувала «План реконструкції України» на конференції в Лугано (Швейцарія). Зокрема, у національних програмах наголошено на забезпеченні цілеспрямованої та ефективної соціальної політики, яка включає програми повернення та реінтеграції ветеранів. Так, ми говоримо про систему переходу з військового життя в цивільне, про програми підтримки ветеранів.

З початку цього року в Україні працює Український ветеранський фонд – бюджетна установа, що належить до сфери управління Мінветеранів. Наша установа

підтримує реінтеграцію ветеранів та їх сімей за рахунок проектного фінансування. Бореться і Український фонд ветеранів. Кожного разу ми досягаємо нової мети. Оскільки наші воїни відкривають нові можливості для захисту своєї Батьківщини, ми (УВФ) щодня рухаємося вперед, захищаючи права та гідність наших ветеранів та їхніх родин. Зараз, незважаючи на повномасштабну війну, Український фонд ветеранів уже запустив кілька проектів. Компанії, що займаються виробництвом одягу, косметичними послугами (перукарні, манікюрні салони та салони краси, візові послуги), лісозаготівлею, торгівлею взуттям чи освітніми послугами – лише деякі з приватних підприємств ветеранів та їхніх родичів, які вже отримали до 20 тисяч компенсацій від Фонд ветеранів України.

Український фонд ветеранів на конкурсних засадах фінансує бізнес ветеранів та членів сімей загиблих. Наразі на перший конкурс прийнято заяви від 76 претендентів. Проте лише 36 із них пройшли технічний відбір і були оцінені експертною радою Фонду. Незважаючи на те, що UVF проводив багато консультацій на початку конкурсу, ми виявили, що ветерани бізнесу потребують системної менторської підтримки. Про це говорили самі ветерани бізнесу наприкінці минулого року на серії громадських консультацій «Стратегія розвитку ветеранського бізнесу до 2030 року», які проводив Рух ЧЕСНО спільно з Мінветеранів.

Таблиця 2.2 – Проекти Українського ветеранського фонду

Назва проекту	Мінімальна запитувана сума на проект, млн.грн.	Максимальна запитувана сума на проект, млн.грн.	Пріоритети програми
#ВАРТО	0,5	1,0	Пріоритети не визначені
#ВАРТО+ГО	0,5	1,0	1.Менторська підтримка та консультації для досвідчених підприємців від стартапу до розвитку. 2. Ветерани, члени сімей цих осіб та члени сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, соціальний супровід членів сімей загиблих (померлих) в Україні. 3. Соціальна допомога ветеранам та дітям загиблих (померлих) ветеранів війни, соціальна допомога дітям (померлих) захисників України.

Джерело: узагальнено автором

14 жовтня 2022 року Український фонд ветеранів розпочав додаткову програму підтримки громадських формувань, діяльність яких спрямована на захист прав і свобод ветеранів та членів їх сімей, задоволення їх громадських, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів.

Цей грант спеціально підтримує заявників, які можуть надавати наставництво та наставницьку підтримку підприємцям-ветеранам від початку до зростання. Окрім підтримки вже згаданих ветеранських компаній, програма передбачає два додаткові напрями: соціальна підтримка ветеранів, членів їх сімей та членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) захисників України або соціальна підтримка. Довідка. для дітей ветеранів та членів сімей загиблого чи померлого ветерана війни.

2.3 Фінансування програм щодо підтримки ветеранів війни

Подолавши руйнівні наслідки війни та створивши умови для сталого розвитку України, варто зробити ставку на виважену та виправдану державну політику витрат.

Державний бюджет і зовнішня допомога повинні відігравати важливу роль у реконструкції та модернізації державного сектора та підтримці відновлення приватного сектора.

Основні напрямки реконструкції, які потребують значної частини бюджету:

- реконструкція та модернізація фізичної інфраструктури, особливо транспортної та енергетичної;
- соціальна реабілітація постраждалих від війни та відбудова соціальних установ;
- ремонт та реконструкція житлового фонду;
- реконструкція оптимізованої до нових потреб мережі закладів освіти та охорони здоров'я та продовження реформ у цих сферах;
- оновлення та модернізація промислових потужностей, створення робочих місць, підтримка малого та середнього підприємництва;

- реконструкція пошкоджених сільськогосподарських об'єктів, розмінування та рекультивація земель;

- розширення виробничих потужностей ВПК та державне замовлення.

За оцінками Світового банку, близько 80% короткострокових економічних і гуманітарних потреб України покривається державними коштами. Це включає відновлення державних активів і підтримку приватних активів.

Через дефіцит внутрішніх ресурсів у зруйнованій війною економіці достатня кількість іноземної допомоги є важливою для успішної реконструкції України. Іноземна допомога буде надходити в економіку через такі основні канали.

1. Збільшення можливостей власного бюджету України щодо фінансування програми реконструкції, коли іноземні кошти напряму перераховуються до бюджету.

2. Доповнення національних програм України окремими проектами або програмами, що фінансуються та контролюються зовнішніми донорами.

3. Надання гарантій та страхування ризиків для приватних інвестицій.

До війни співвідношення видатків зведеного бюджету до ВВП коливалося від 33,8% у 2021 році до 37,8% у 2020 році. Фінансування основних категорій видатків характеризувалося тенденцією до зменшення, за винятком видатків на охорону здоров'я, пов'язаних з епідемією та економічною діяльністю. через дорожній бум.

Розв'язана Росією війна переломила усталені тенденції: витрати зросли з 33,8% ВВП у 2021 році до 57,7% ВВП у січні-серпні 2022 року. Таке збільшення значною мірою відбулося за рахунок фінансування сектору оборони, громадського порядку та безпеки.

Реагування держави на серйозні соціально-економічні проблеми, відбудова економіки та створення міцних засад її розвитку після війни зумовлюють необхідність докорінної зміни структури державних видатків, розробки та фінансування нових програм. Обсяги бюджетного фінансування, заплановані на період 2023-2025 рр., ґрунтуються на наших припущеннях щодо пріоритетів післявоєнної відбудови, прийняття деяких зобов'язань щодо реконструкції від

іноземних донорів та загального ліміту фінансування, доступного уряду у вигляді доходів бюджету, стипендій та іноземні гранти. позики.

Таблиця 2.3 - Динаміка видатків зведеного бюджету України, % ВВП

Категорія видатків	2019, факт	2020, факт	2021, факт	2022, січень- серпень	2023, прогноз	2024, прогноз	2025, прогноз
Видатки, усього	34,5	37,8	33,8	57,7	55,6	44,9	43,6
Загальнодержавні функції (без обслуговування боргу)	2,1	2,0	1,7	2,8	2,7	2,0	1,9
Обслуговування держборгу і виплати за ВВП-варантами	3,0	2,9	2,9	2,8	4,6	6,6	6,1
Оборона	2,7	2,9	2,3	19,0	15,7	6,5	6,5
Правоохоронна діяльність, безпека, суди	3,6	3,8	3,2	8,3	5,8	4,5	4,0
Економічна діяльність	3,9	6,2	5,4	2,1	4,8	5,3	5,2
Охорона навколишнього середовища	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
Житлово-комунальне господарство	0,9	0,8	1,0	0,7	2,5	1,9	1,8
Охорона здоров'я	3,2	4,2	3,7	4,4	3,7	3,6	3,6
Культура, мистецтво і спорт	0,8	0,8	0,8	0,7	0,6	0,5	0,5
Освіта	6,0	6,0	5,7	6,3	6,0	5,4	5,5
Соцзахист і соцзабезпечення	8,1	8,2	6,7	10,5	9,1	8,5	8,4
– трансферти Пенсійному фонду	4,6	4,8	3,7	4,0	3,9	3,7	3,7
– інші види соціального захисту	3,5	3,4	3,0	6,5	5,2	4,8	4,7

Джерело: сформовано на основі статистичних даних

До 2022 року державне фінансування системи соціального захисту становило 6,7-8,7 відсотка ВВП. Зростання безробіття та мільйони внутрішньо переміщених осіб (ВПО) спонукали уряд збільшити витрати. У січні-серпні вони наблизилися до 10,5% ВВП.

У 2023 році соціальні витрати залишаються високими на рівні 9,1% ВВП. Цей показник з часом може знизитися до 8,4-8,5% через ослаблення соціальної напруги та серйозні проблеми з відновленням інфраструктури та економіки.

Основні елементи трансформації системи соціального забезпечення України у воєнний та повоєнний період:

- збільшення виплат незахищеним верствам населення (малозабезпеченим та переміщеним особам);
- фінансування військової допомоги (інвалідам та особам, які втратили членів сім'ї);
- започаткування програм допомоги та виплат військовослужбовцям та їх сім'ям, виплата пенсій та пенсій ветеранам війни;
- видатки на реабілітацію груп населення, які постраждали внаслідок війни (діти-сироти, внутрішньо переміщені особи, інваліди);
- програми стимулювання відновлення роботи (допомога у переїзді, проживання, співфінансування заробітної плати роботодавця).

На сайті Державного фонду сприяння молодіжному житловому будівництву є посилання на сайти органів місцевого самоврядування 238, де розміщено інформаційні матеріали про всі місцеві програми. Відповідно до звіту Держмолодьжитла за 2020 рік, станом на 31.12.2020 діяло 126 місцевих програм, які включають 191 окремий розпорядження/категорію, а саме:

- комплексні програми – 36 101. порядок/категорії учасників;
- пільгові кредити для молоді - 28 осіб;
- державна підтримка та/або пільгові кредити для учасників АТО – 29 осіб;
- державна допомога та/або пільгові кредити для внутрішньо переміщених осіб – 24 особи;
- програми дисконтного кредитування для молоді - 53;
- житлові програми для учасників АТО - 36;
- програми забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб.

Результати реалізації соціальної підтримки ветеранів війни в частині програми доступне житло наведені на рисунку 2.5. Як ми можемо бачити найбільші кошти було виділені в 2019 році а в 2020 році загалом не було інвестицій в програми доступне житло. На разі дані за 2021 рік відсутні у зв'язку з воєнними діями та тим, що не було проведено обрахунки.

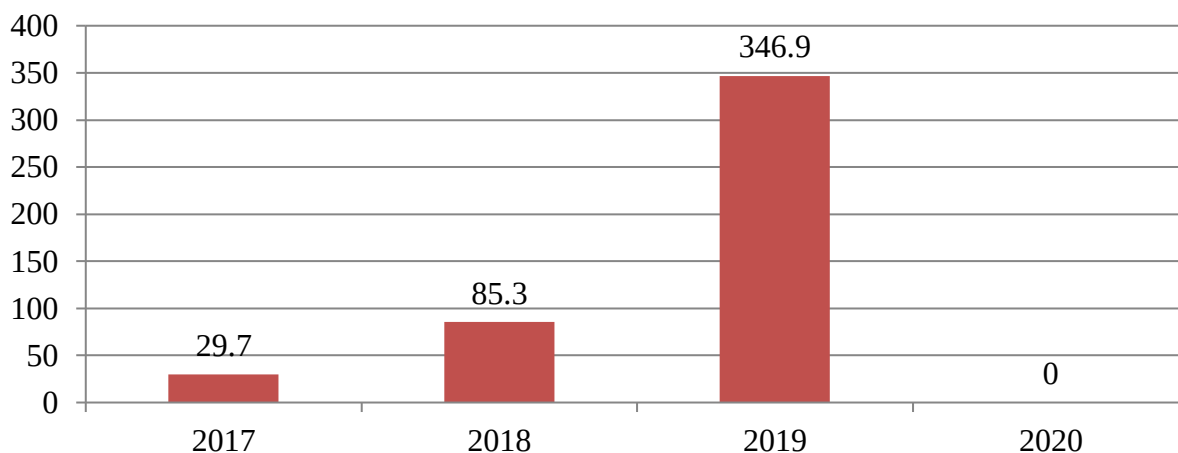

Рисунок 2.5 – Реалізація соціальної підтримки ветеранів війни в частині програми доступне житло

Джерело: сформовано на основі статистичних даних

Учасники житлових програм складали в 2017 році 568 сімей а в 2020 році 557 сімей. Показовим є той факт, що найбільше скористалися з цієї програми в 2019 році 1647 сімей (рисунок 2.6)

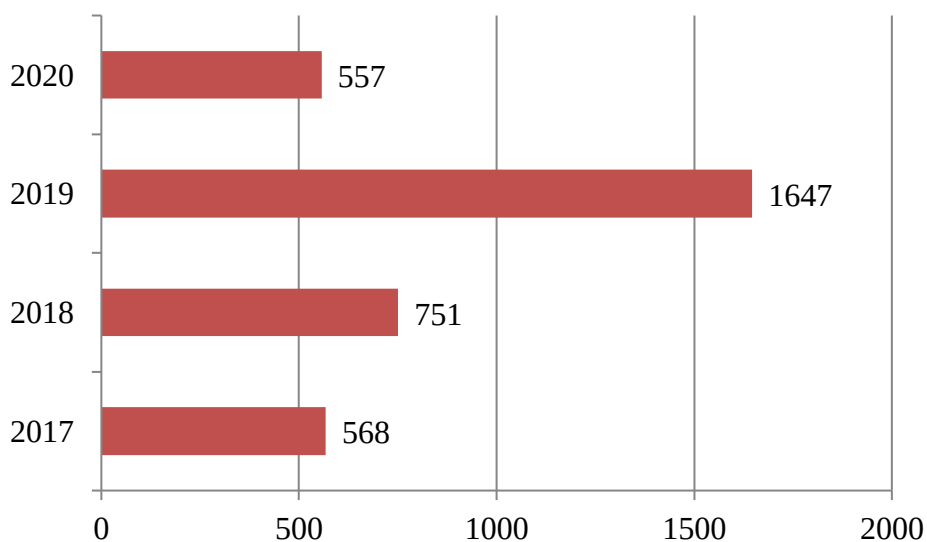

Рисунок 2.6 – Учасники житлових програм, сімей

Джерело: сформовано на основі статистичних даних

Показовим є той факт, що в державному бюджеті на 2022 рік для ветеранів війни передбачено наступна підтримка (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4 – Аналіз державного бюджету для соціальної підтримки ветеранів війни, млн.грн.

	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2021 р. (%)
Проекти ветеранських ГО	8,5	8,5	0,0
Заходи з психологічної реабілітації	256,0	277,0	21,0
Функціонування Українського ветеранського фонду	0,0	96,9	96,9
Фінансування програми компенсації за житло інвалідів I-III груп та сім'ям загиблих	305,0	1733,0	1428,0
Компенсація за житло учасників АТО які є внутрішньо переміщеними особами	248,0	3263,0	3015,0
Компенсація за житло учасникам бойових дій на території інших держав	50,0	500,0	450,0
Забезпечення роботи Мінветеранів	108,0	140,0	32,0
Виплата до 5 травня	1382,0	1382,0	0,0
Санітарно-курортне лікування	445,0	441,0	-4,0
ОГД постраждалим учасникам революції гідності	5,0	3,5	-1,5
Виплата матеріальної допомоги військовим	82,0	82,0	0,0

Джерело: сформовано автором

Як ми можемо бачити в 2022 році передбачено збільшення витрат на такі статті як компенсація за житло учасникам бойових дій на території інших держав на 3015,0 млн.грн., компенсації за житло учасників бойових дій на території інших держав – 4500 млн.грн., фінансування програми компенсації за житло інвалідів I-III груп та сім'ям загиблих збільшилось на 1428,0 млн.грн. а по таким статтям як санітарно-курортне лікування зменшення прослідковується на 4,0 млн.грн. та ОГД постраждалим учасникам революції гідності на 1,5 млн.грн.

У Державному бюджеті на 2022 рік передбачено такі бюджетні програми, спрямовані на реалізацію гарантій ветеранам. Фінансова підтримка громадських ветеранських об'єднань для реалізації загальнонаціональних програм (проектів, заходів), відвідування військових кладовищ і військових меморіалів, заходів, спрямованих на відзначення

свят, пам'ятників та історичних дат – 8,5 млн. злотих Програма з такою ж сумою підтримки і в 2021 і 2020 роках

Забезпечення психологічної реабілітації, заходів соціальної та професійної адаптації, санаторно-курортного лікування постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції, а також осіб, які несуть службу із забезпечення безпеки і оборони держави, відсічі та стримування збройних сил. нападу на території Донецької та Луганської областей Російської Федерації та членів їх сімей (під час здійснення психолого-реабілітаційних заходів), членів сімей загиблого (загиблого), вручення їм посвідчень та жетонів – 276,7 млн. грн., що на грн. На 21 мільйон більше, ніж у 2021 році.

Діяльність Українського фонду ветеранів, героїзація образу ветерана війни та вшанування пам'яті загиблих (померлих) захисників України - 96,9 млн. грн.

Перше-друге. Фінансування програми компенсації житла особам з інвалідністю та сім'ям загиблих становить 1 млрд 733 млн грн, що в 5,6 раза перевищує суму підтримки, встановлену у 2021 році – 305 млн.

Третє. фінансування програми компенсації житла особам з інвалідністю або внутрішньо переміщеним особам, які належать до групи, становить 3,263 млн грн, що в 13 разів перевищує суму підтримки, встановлену у 2021 році – 248 млн.

Компенсація витрат на проживання учасників бойових дій на території інших держав (зокрема в Афганістані) – 500 млн. Подібний обсяг фінансування буде передбачено і в 2021 році.

140 мільйонів у 2022 році та 108 мільйонів у 2021 році на управління та управління у справах ветеранів.

Бюджетні програми Мінсоцполітики

Виплати до 5 травня – 1 млрд 382 млн, у 2021 році – стільки ж витрат.

ОГД для постраждалих учасників Революції Гідності – 3,5 млн, у 2021 році – 5 млн.

Санаторно-курортне лікування ветеранів війни, осіб, на яких поширюється дія закону України «Про правовий статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Жертв нацистських переслідувань» та інвалідів 441,3 млн, у 2021 році 245 млн.

Виплата грошової допомоги військовослужбовцям, звільненим з військової служби – 82 мільйони, аналогічні витрати у 2021 та 2021 роках.

Бюджетні програми МОН

Забезпечення функціонування Збройних Сил України, підготовка особового складу та військовослужбовців, особового складу, медичне забезпечення ветеранів військової служби та членів їх сімей, ветеранів війни – 97416,4 млн грн.

Як відомо, у другому читанні ВРУ ухвалила в повному обсязі проект ЗУ «Про Державний бюджет України на 2023 рік», яким на фінансування державної ветеранської політики в Україні передбачено 6 838,6 млн. грн. Рішення підтримали двісті дев'яносто п'ять народних обранців. Житло стало пріоритетом. На забезпечення житлом ветеранів війни та членів сімей загиблих захисників, які захищали незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України, спрямовано 5,5 млрд. грн.

Фінансування отримають такі програми:

- за бюджетною програмою 1511040 виділено – 1733939,2 тис. гривень на оплату житла членам сімей осіб, які загинули (пропали безвісти) під час проведення антитерористичних заходів із захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, які померли внаслідок поранень, забоїв, каліцтв чи захворювань. інвалідність групи, яка виникла внаслідок поранень, забоїв, каліцтв чи захворювань, отриманих під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпечення її проведення, здійснення заходів щодо забезпечення безпеки і оборони держави, а також стримування збройна агресія Російської Федерації;

- за бюджетною програмою 1511050 – 3 264 682,4 тис. грн. виплати гривневої грошової компенсації внутрішньо переміщеним особам, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції Об'єднаних сил.

У повідомленні Управління у справах ветеранів є інформація, що сума задекларованих коштів забезпечує виконання зобов'язань держави перед 2843 особами, у тому числі тими, хто захищав Україну та залишився без даху над головою внаслідок збройної агресії Російської Федерації.

За сприяння Мінвійськового відомства у держбюджеті на 2023 рік передбачено 540 мільйонів гривень на реалізацію програм Мінвійськового відомства у сфері психічної реабілітації захисників, їхніх родин та членів сімей. загиблих воїнів, професійної адаптації, санаторно-курортного лікування, розвитку спорту ветеранів війни.

Державна установа Міністерства ветеранів України виділив 245 мільйонів гривень на реалізацію програм підтримки ветеранів:

- 65 млн. грн. на будівництво та утримання Національного військового кладовища.
- 20 млн. грн. на підтримку діяльності «Єдиного державного реєстру ветеранів війни» та інших служб Мінветеранів.

Аналіз проекту бюджету показує що на нашу думку виділених коштів не вистачить у зв'язку з тим, що наразі тривають бої на лінію фронту та планується ще одна хвиля мобілізації.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВETERANІВ ВІЙНИ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

3.1 Визначення основних проблем ветеранів війни та прирівняних до них осіб

Кількість тих, хто захищав Україну зі зброєю в руках, сьогодні сягає сотень тисяч. На жаль, ця цифра збільшується з кожним роком. Саме тому тема ветеранів війни болюче зачіпає багатьох як в Україні, так і за її межами. З метою визначення проблем в даній сфері суспільного життя України нами було проведено дослідження думки ветеранів війни щодо елементів державної політики щодо їх забезпечення та соціального захисту їх та членів їх сімей.

Першою для респондентів було запропоновано відповісти на питання до якої категорії учасників війни ви відноситися? (рис. 3.1).

Рисунок 3.1 – Відповіді на питання до якої категорії учасників війни ви відноситися?

Джерело: власне дослідження

Відповіді розподілилися наступним чином учасників бойових дій 65 відсотків, 16,7 відсотків членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни; особи

з інвалідністю 2 групи – 8,3 відсотка; інші групи опитуваних склали менше 7 відсотків.

Друге питання, яке було поставлено респондентам це – ваша стать. Це питання поставлено у зв'язку з тим, що в воєнних діях приймають участь як захисники так і захисниці (рисунок 3.2).

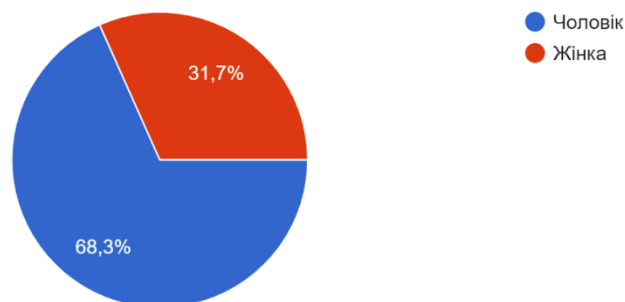

Рисунок 3.2 – Відповіді на питання ваша стать?

Джерело: власне дослідження

Як бачимо з відповідей 66,3 відсотка прийнявши участь в опитування чоловіки а 31,7 відсотків жінки. Це свідчить про те, що третину осіб які пов'язані з воєнними діями це жіноча стать.

Наступне питання стосується віку опитуваних, воно було поставлено для того щоб визначити яка категорія осіб потребує захисту (рисунок 3.3).

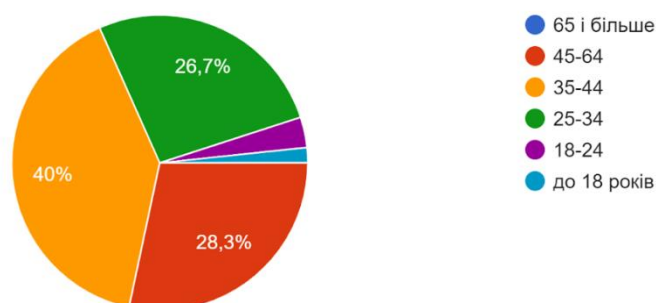

Рисунок 3.3 – Відповіді на питання ваш вік?

Джерело: власне дослідження

Як бачимо з результатів 40 відсотків це особи у віці 35-44 роки; 28,3 відсотка у віці 45-64 роки та 26,7 відсотків 25-34 роки. Необхідно відмітити, що основну масу складають особи працездатного віку які потребують реабілітації та подальшого працевлаштування.

Четверте питання уточнює чи займаються ветерани індивідуальною підприємницькою діяльністю чи працюють в іншому місці (рисунок 3.4)

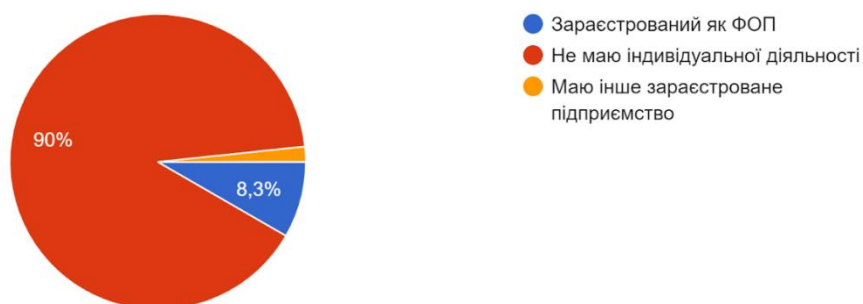

Рисунок 3.4 – Відповіді на питання назвіть наявність у Вас видів економічної діяльності

Джерело: власне дослідження

Важливим в адаптації ветеранів є їхнє подальше працевлаштування, при формуванні цього питання ми керувалися тим, що деякі з них можуть займатися індивідуальною підприємницькою діяльністю (рисунок 3.5). Наприклад відкрити своє підприємство чи зареєструватися як фізична особа підприємець. Результати свідчать про те, що на жаль ветерани не відкривають всю бізнесову діяльність. Як показують результати 90 відсотків з них не мають реєстрації ФОП і тільки 8,3 відсотка провадять індивідуальну підприємницьку діяльність.

Виходячи з даних дослідження необхідно відмітити, що низька зайнятість ветеранів війни в індивідуальному підприємницькому бізнесі може бути пов'язана з низькою обізнаністю ветеранів щодо можливостей які відкриваються перед ними та перестороги щодо її ведення, незнання основ оподаткування, звітності та основ бізнесу.

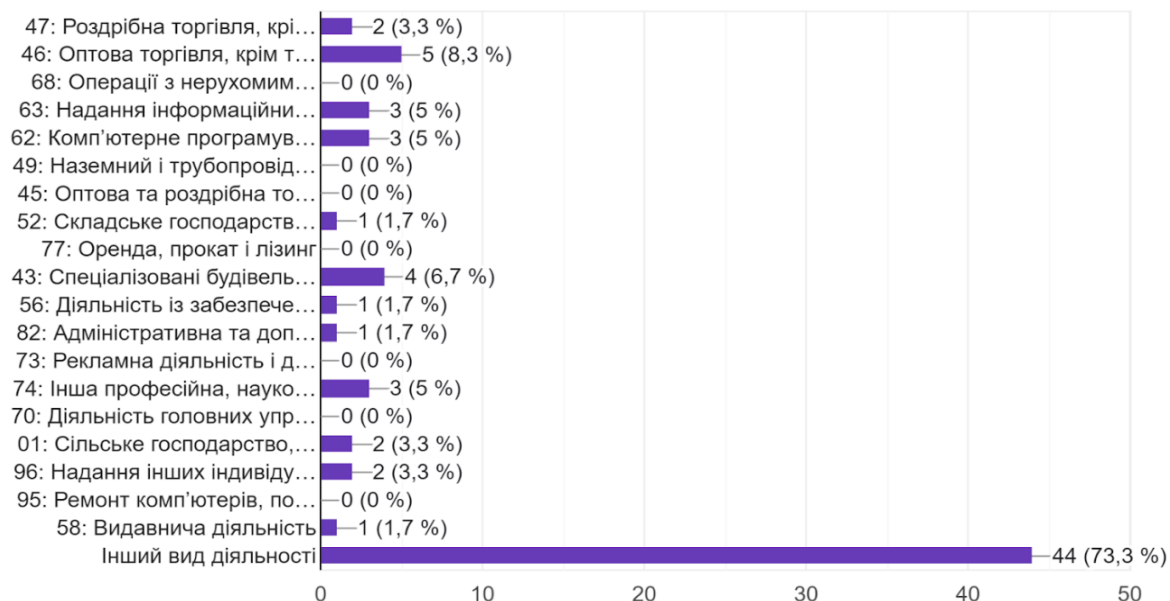

Рисунок 3.5– Відповіді на питання види вашої економічної діяльності
(виберіть декілька варіантів)

Джерело: власне дослідження

Питання чи потрібна ветеранам допомога в такій сфері як чи потрібна ветеранам допомога в такій сфері як розмір доходів? виявило наступні тенденції 58,3 % вважають що та; скоріше так – 33,3 відсотка а відповіді такі як скоріше ні не отримали ні одного підтвердження а ні тільки 1,7 відсотка (рисунок 3,6).

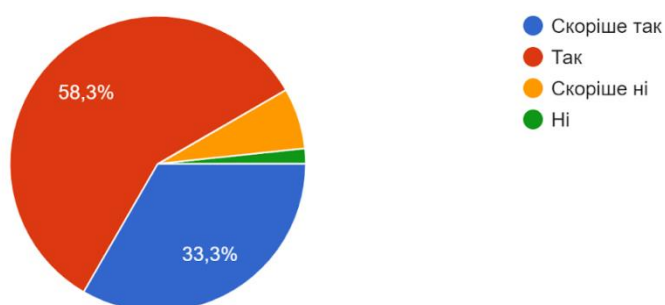

Рисунок 3.6 – Відповіді на питання чи потрібна ветеранам допомога в такій сфері як розмір доходів?

Джерело: власне дослідження

Відповіді на питання чи потрібна ветеранам допомога в такій сфері як доступність матеріальних пільг та безкоштовних послуг розподілилися наступним чином: скоріше так - 31,7 відсотка; та - 66,7 відсотка; скоріше ні 1,7 відсотка (рисунок 3.7). Можемо зробити висновок що ветерани війни очікують серйозну підтримку держави.

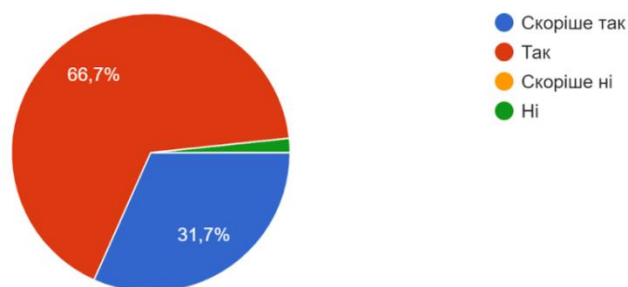

Рисунок 3.7 – Відповіді на питання чи потрібна ветеранам допомога в такій сфері як доступність матеріальних пільг та безкоштовних послуг?

Джерело: власне дослідження

На питання «чи потрібна ветеранам допомога в такій сфері як психічне здоров'я?» респонденти відповіли наступним чином так – 70 відсотків; скоріше так - 23,3 відсотка; інші відповіді отримали менше 10 відсотків (рисунок 3.8). З цього випливає, що ветерани сподіваються на отримання державної підтримки.

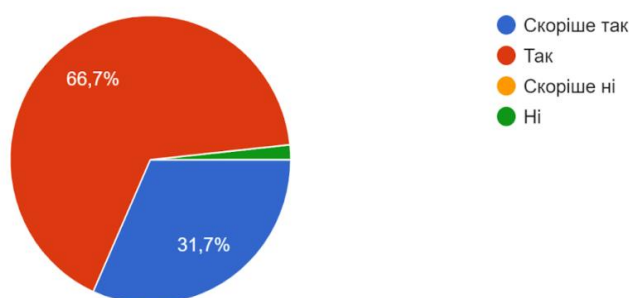

Рисунок 3.8 – Відповіді на питання чи потрібна ветеранам допомога в такій сфері як житлові умови?

Джерело: власне дослідження

На питання чи потрібна ветеранам допомога в такій сфері як психічне здоров'я? респонденти відповіли, що так - 70 відсотків; скоріше так – 23,3 відсотка; ні – 1,7 %; скоріше ні - 5 відсотків (рисунок 3.9).

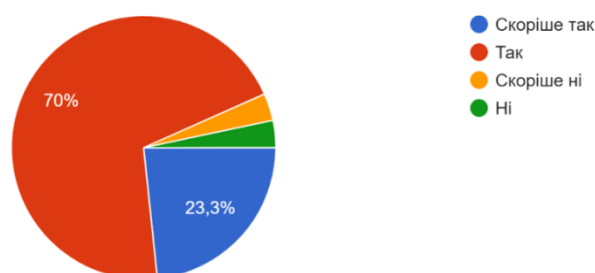

Рисунок 3.9 – Відповіді на питання чи потрібна ветеранам допомога в такій сфері як психічне здоров'я?

Джерело: власне дослідження

Важливість адаптації ветеранів війни є збереження та відновлення фізичного здоров'я. Тому наступне питання було чи потрібна ветеранам допомога в такій сфері як фізичне здоров'я.

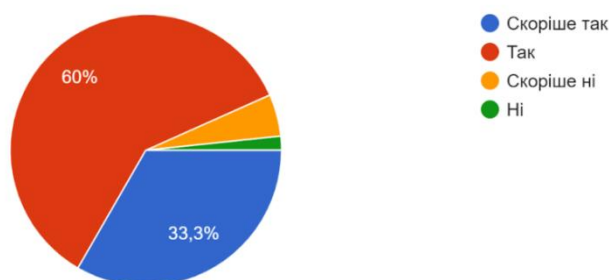

Рисунок 3.10 – Відповіді на питання чи потрібна ветеранам допомога в такій сфері як фізичне здоров'я?

Джерело: власне дослідження

На це питання відповіли скоріше так - 3,3 відсотка та так – 60 відсотків; скоріше ні 3,3 відсотка респондентів та ні в таких же відсотках 3,3 %. Ц свідчить про бажання ветеранів фізично бути здоровими та відповідно розвиватися. Так звана проблема «самогубства ветеранів» ускладнюється ще й тим, що кількість самогубств серед ветеранів неможливо підрахувати: посттравматичний синдром може «стріляти у скроню» через місяці, а то й роки після демобілізації, каже ветеран, тому міліція та лікарі фіксують самогубства без з урахуванням минулих самогубств. Тому наступним питання було обрано чи потрібна ветеранам допомога в такій сфері як суїцидальні настрої (рисунок 3.11). Результати показують негативну картину. Ну думку третини (61,7 %) ветеранів необхідно надавати таку підтримку та інша третина відповіла скоріше так 33,3%. Такі показники показують схильність ветеранів до самогубства.

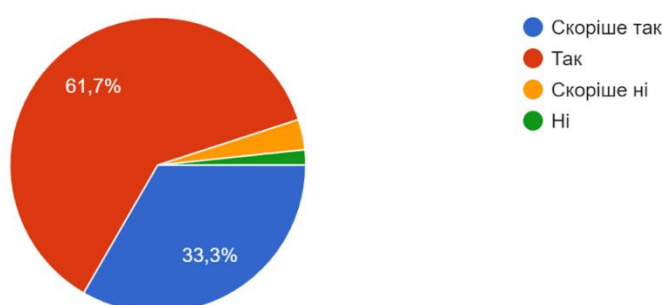

Рисунок 3.11 – Відповіді на питання Чи потрібна ветеранам допомога в такій сфері як суїцидальні настрої?

Джерело: власне дослідження

На питання щодо необхідності допомоги в такій сфері як можливість одержати/зберегти роботу? відповіді респондентів розподілися таким чином. Дві третини респондентів наголосили на тому, що 60 відсотків потребують такої допомоги а ще 31 відсоток відповів «скоріше так». Таким чином ми бачимо що ветерани гостро потребують такого роду допомоги.

Часто для ветеранів війни є потреба в допомозі в сфері користування послугами. Як і в попередній відповідях ветерани хочуть і планують користуватися допомогою в надання послуг (60 відсотків), скоріше так що можна прирівняти до так 31,7 відсотків, Що складає практично 90 відсотків (рисунок 3.12).

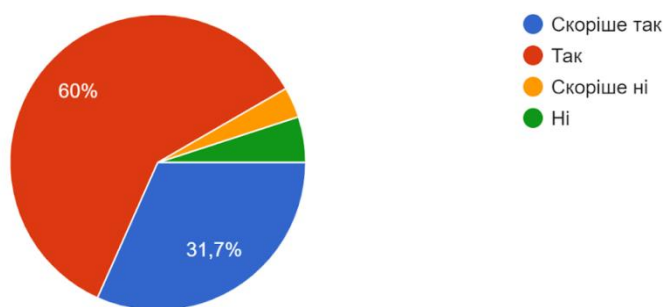

Рисунок 3.12 – Відповіді на питання Чи потрібна ветеранам допомога в такій сфері як користування послугами?

Джерело: власне дослідження

Споживацьку тенденцію до публічних послуг спостерігаємо і в відповідях на питання «чи потрібна ветеранам допомога в такій сфері як участь в громадському житті». Відповіді свідчать про бажання серйозної підтримки від громадських організацій що є провідниками та консультантами ветеранів війни. Забезпечення в межах можливостей соціального та правового захисту ветеранів війни, працівників і пенсіонерів органами державної податкової служби, сприяння поліпшенню житлових умов, оздоровлення, торговельного, побутового та іншого обслуговування є першочерговим завданням держави. Але важливу роль також відіграє і залучення ветеранів до громадського життя (рисунок 3.13).

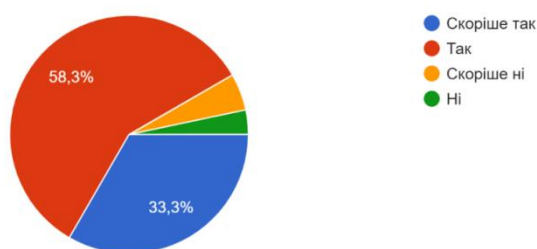

Рисунок 3.13 – Відповіді на питання Чи потрібна ветеранам допомога в такій сфері як участь в громадському житті?

Джерело: власне дослідження

Сім'я є тим оплотом який тримає в період воєнних дій воєннослужбовців в період воєнного часу чи спеціальної операції (рисунок 3.14). Томи ми вважали за потрібне запитати чи потрібна ветеранам допомога в такій сфері як відносини з дружиною/чоловіком (коханою людиною). Ми вважаємо, що таке питання відповідає на адаптативні можливості ветеранів та забезпечення його конституційних прав та свобод.

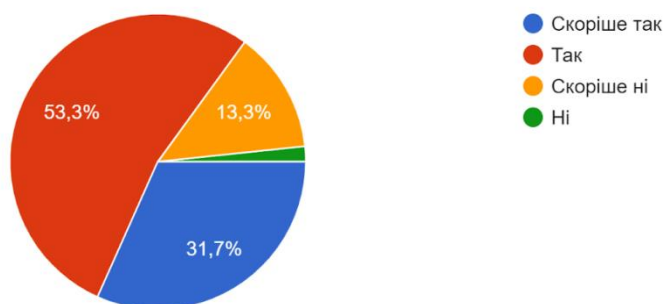
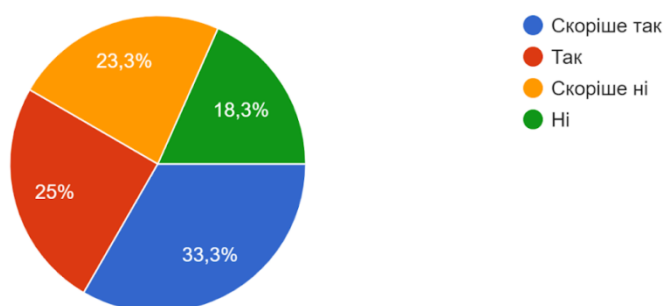

Рисунок 3.14 – Відповіді на питання Чи потрібна ветеранам допомога в такій сфері як відносини з дружиною/чоловіком (коханою людиною)?

Джерело: власне дослідження

Військові діти з дитинства розуміють, що їхній тато – військовий, матрос, льотчик і звикли до того, що батько їздить на навчання чи військові завдання. Більшість батьків не можуть повністю зрозуміти, що вони відчують і через що проходять, тому що ми не були в такій ситуації. У стосунках між батьком і дитиною є дивна суміш гордості й сорому. Дитина дуже пишається своїм батьком-воїном і цінує його працю та досягнення. При цьому дитина соромиться свого батька, який в цей момент поводить себе асоціально або неадекватно вдома і на людях. Це почуття сорому супроводжується розчаруванням і гнівом. Дитина учасника війни прагне любові, підтримки та уваги батька. Але коли батько намагається подолати власні проблеми, він не спілкується з дитиною, як раніше. Відчуження, дратівливість, нетерпимість та агресивність. Усі ці особливості переважають у стосунках між дитиною та батьком. Якщо дитина не отримує достатньо любові, вона буде шукати її і знаходити в іншому місці. Це може мати особливо серйозні наслідки в житті дівчат середнього віку та підлітків. Якщо після повернення додому батько почав більше кричати, проявляти агресію та жорстокість, діти вже не почувалися в безпеці. Також намагаються захистити матір від батька. Тому наступним питанням стало чи потрібна ветеранам допомога в такій сфері як відносини з дітьми (рисуюнок 3.15).

Рисуюнок 3.15 – Відповіді на питання Чи потрібна ветеранам допомога в такій сфері як відносини з дітьми?

Джерело: власне дослідження

Респонденти відповіли наступним чином так – 25 відсотків; скоріше так – 33,3 відсотка; але третина вважає що має педагогічний талант та може це питання вирішити самостійно (23,3+18,3 відсотка).

Для визначення можливості соціального захисту необхідно впевнитися в знання ветеранами законодавства та їх можливостей отримання пільг (рисунок 3.16). Як бачимо на жаль тільки третина повністю обізнана про свої можливості, скоріше так відповіло 33,3 відсотка тобто не всі ветерани з цієї групи обізнані в свої правах; а третина не знає свої права тому ми вважаємо за необхідне проводити постійну роз'яснювальну роботу з цього питання.

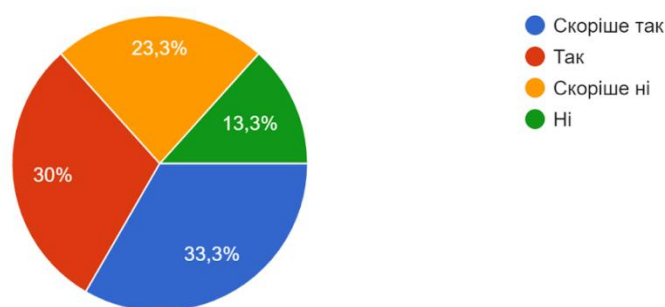

Рисунок 3.16 – Відповіді на питання Чи знаєте Ви які пільги передбачені ветеранам війни

Джерело: власне дослідження

Відповіді на питання що ви пропонуєте для покращення державної політики в сфері соціального захисту ветеранів війни відповіді розподілилися наступним чином (рисунок 3.17):

1. Запровадити безкоштовний проїзд.
2. Надавати пільги на житлово-комунальні послуги.
3. Безкоштовне санаторно-курортне лікування.

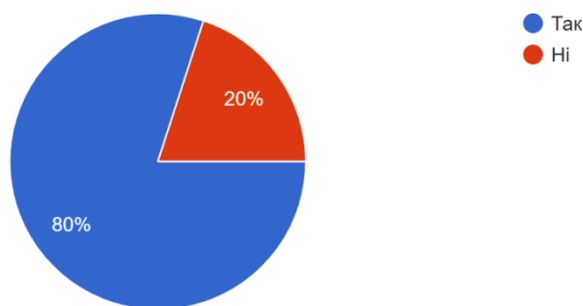

Рисунок 3.17 – Відповіді на питання Чи користувалися Ви пільгами для ветеранів війни

Джерело: власне дослідження

Наступним питання було: якщо ви користувалися соціальною підтримкою то якою. Ми отримали такі відповіді:

4. Пільги в оплаті житлово-комунальних послуг.
5. Безкоштовне харчування дітей.
6. Пільги з санаторно-курортного лікування дитини.
7. Додаткова відпустка.
8. Отримання земельної ділянки.
9. Всім пільгами як особа з інвалідністю III групи внаслідок війни.

Як бачимо більшість ветеранів користується базовим переліком послуг.

Наступне питання це «Що, на Вашу думку найбільше заважає ветеранам та членам їх сімей користуватися законними пільгами?» (рисунок 3.18). Найбільший відсоток отримали відповіді складність законодавства 56,7 відсотків та погана робота органів місцевого самоврядування - 56,7 відсотків. Додатково необхідно відмітити, що ветерани слабо орієнтуються в законодавстві та рідно звертаються до органів місцевого самоврядування. Також вони нарікають на бюрократичні перешкоди (46,7%). Але на нашу думку для таких осіб необхідно постійно проводити тренінги з обізнаності з

можливостями ветеранів війни щодо своїх прав, про що говорить відповідь погана організація органів, які відповідають за надання пільг (36,7 відсотка).

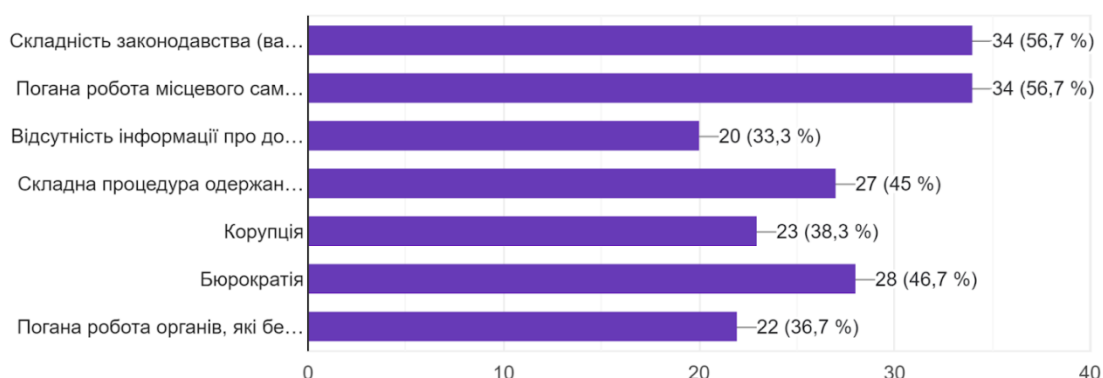

Рисунок 3.18 – Відповіді на питання Що, на Вашу думку, найбільше заважає ветеранам та членам їх сімей користуватися законними пільгами? (виберіть декілька варіантів)

Джерело: власне дослідження

На питання «Як Ви вважаєте чи достатньо держава піклується про ветеранів війни?» були отримані наступні відповіді. Для оцінювання задоволеності отриманим соціальним забезпеченням було поставлено питання щодо достатності піклування держави про ветеранів війни. Як і було нами очікувано 88,7 відсотків вважають що держава недостатньо піклується про ветеранів і тільки 13,3 відсотка відповіли так (рисунок 3.19).

Для уточнення задоволеності респондентів піклування державою було запропоновано відповісти: «якщо ви відповіли Так то напишіть які саме заходи є найсуттєвішими» були отримані наступні відповіді:

1. Пільги на оплату комунальних послуг
2. Нарахування комунальних пільг
3. Психологічна та медична реабілітація
4. Я навіть не знаю

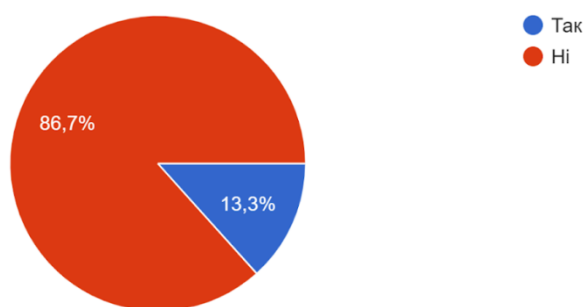

Рисунок 3.19 – Відповіді на питання Як Ви вважаєте чи достатньо держава піклується про ветеранів війни?

Джерело: власне дослідження

Наступним уточненням було що саме необхідно вдосконалити в державній політиці. Отримані відповіді наступні:

1. Законодавство
2. Житла не надає. Оздоровче лікування намагаються забрати. Фінансової допомоги немає. Ветерани були потрібні, поки були потрібні. Безкоштовний проїзд і той намагаються забрати.
3. Полегшити сферу надання пільг і різних видів допомоги.
4. Першочергово після війни навчити жити по новому у суспільстві самого ветерана війни та його родину.
5. Корупція.
6. Конкретизація уваги безпосередньо щодо УБД та їх сімей.
7. Спочатку навчитись виконувати закон, а не стьобатись з ветеранів які змушені відстоювати свої права в судах. Такі «блага» не потрібні, дякую. Більшість пільг тільки на папері, а на ділі Ви самі знаєте, складається враження, що їх придумали тільки для того щоб посміятися з ветеранів. Дякуємо за подачки, залиште собі.
8. Надати відповідні владні повноваження до обласних територіальних підродів Міністерства Ветеранів та розширити їх штат.

9. Віднесення дітей померлого ветерана війни (УБД), що мав інвалідність і помер від загального захворювання до категорії членів сім'ї загиблого/померлого. Ст. 10 ч.2 Закону. Бо виходить абсурд: я є членом сім'ї, а діти ні, що дуже ускладнює надання їм пільг, наприклад безкоштовний проїзд а комунальному транспорті тощо.
- 10.Налагодити механізм інформування про можливість мати пільги.
- 11.Житлова допомога, медична реабілітація.
- 12.Юридична допомога в різних напрямках законодавства.
- 13.Працевлаштування ветеранів.
- 14.Отримання законних пільг, та виконання державних обов'язків перед ветеранами
- 15.Недостатній рівень надання послуг.
- 16.Житлове забезпечення.
- 17.На паперах пишуть, що вони мають пільги на комуналку - для цього людина стоїть не один день в черзі, щоб подати документи. Вони мають пільги на лікування, з власного досвіду можу сказати, що мій чоловік контужений і має право на санаторне лікування і йому потрібен слуховий апарат, але коли йому сказали стільки процедур потрібно пройти і стільки для цього бюрократії потрібно паперів - звичайно він відмовився.
- 18.Піклування про сімей загиблих про військовослужбовців поклали на місцевий рівень, вони піклуються або згадують тільки під час якогось заходу або для галочки або перед виборами.
- 19.Доступність та менше бюрократії.
- 20.Спростити надання соціальної допомоги, більше допомоги і уваги дітям.
- 21.Чітко прописані правила і механізми.
- 22.Створення єдиного вікна для надання інформації та супроводу ветеранів та членів їх сімей у отриманні законних пільг.

Відповіді на питання Як Ви вважаєте що є найсуттєвішим в адаптації ветеранів війни розподілилися наступним чином (рисунок 3.20).

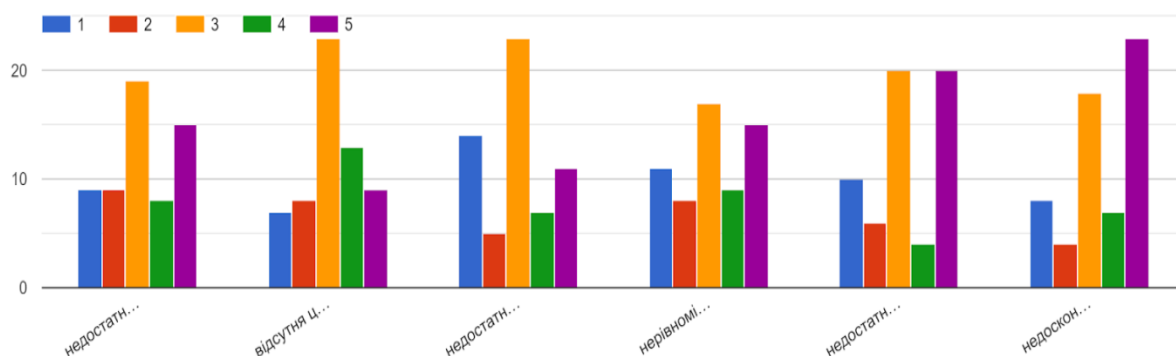

Рисунок 3.20 – Відповіді на питання Як Ви вважаєте що є найсуттєвішим в адаптації ветеранів війни? (5 - дуже суттєве 1 - не суттєве)

Джерело: власне дослідження

Серед першочергових завдань державної політики щодо першочергових для адаптації ветеранів війни респонденти відповіли наступним чином: найбільше відсотків набрала медична допомога - 76,7 відсотків, наступні соціальна (75%) та психологічна допомога (70 %) (рисунок 3.21).

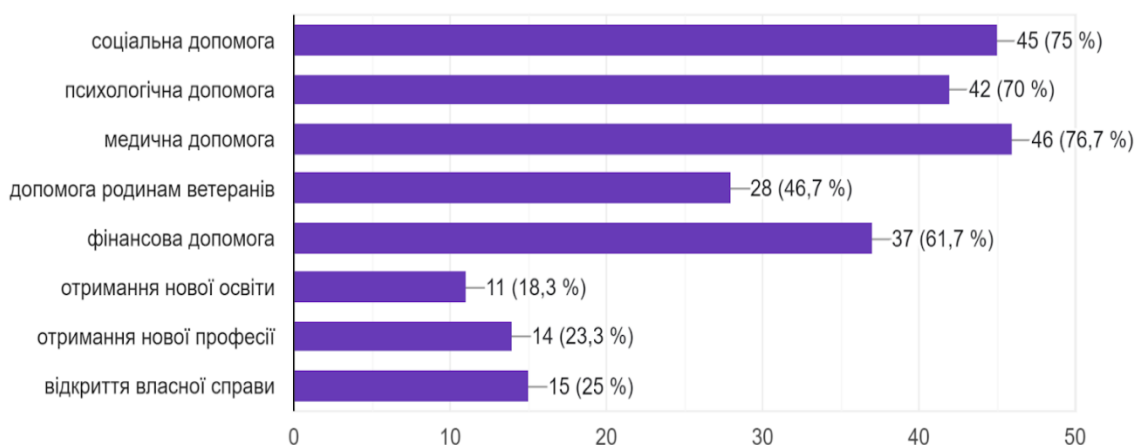

Рисунок 3.21 – Відповіді на питання Що Ви вважаєте першочерговим для адаптації ветеранів війни? (виберіть декілька зі списку)

Джерело: власне дослідження

На жаль найменше відсотків отримали відповіді на питання отримання нової освіти (18,3 %), отримання нової професії (23,3 %), відкриття власної справи (25,0 %). Таким чином можна підвести підсумки що ветерани пасивно відносяться до всього майбутнього та бажають отримувати тільки безкоштовні послуги та не мають бажання працевлаштовуватися та отримувати нову спеціальність чи розвивати бізнес.

3.2 Удосконалення елементів державної політики щодо соціального захисту ветеранів війни

Головна проблема ветеранів війни – працевлаштування. Тому одним із напрямків державної політики є зниження рівня безробіття учасників бойових дій шляхом врегулювання інституційно-правової невизначеності ЦВК у сфері соціального захисту ветеранів з метою підвищення їх загального добробуту. . Рекомендуємо розглянути кілька варіантів розвитку подій.

Після служби в армії однією з найактуальніших проблем сучасних ветеранів є професійна самореалізація (рисунок 3.22).

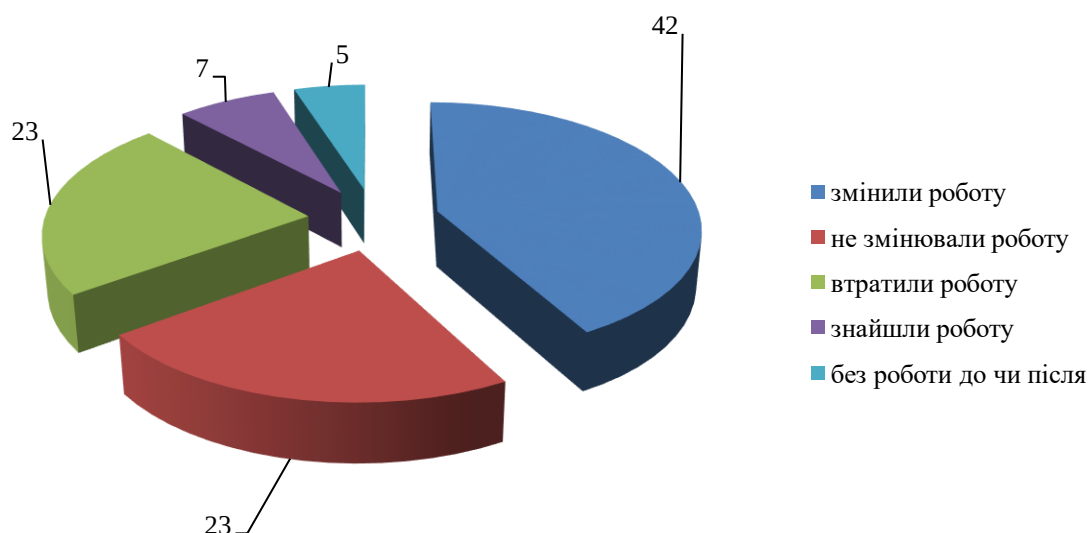

Рисунок 3.22 – Розподіл поточного статусу ветеранів війни, %

Джерело: власні дослідження

Підвищення кваліфікації, влаштування на нову роботу чи відкриття власної справи є важливим елементом повернення до мирного життя. За даними останнього соціологічного дослідження IREX, більше 40% ветеранів змінюють роботу після звільнення зі служби (навіть якщо вони залишаються на посаді протягом певного періоду часу). Комплекс пілг для працівників насамперед покликаний запобігти зниженню добробуту ветерана після звільнення з військової служби. Можливість повторного працевлаштування, якщо особа мала роботу до вступу на військову службу, запобігає зростанню рівня безробіття. Однак загалом пілги за збереження роботи можуть бути неефективними, якщо ветеран хоче змінити професію чи навички або розпочати бізнес після військової служби.

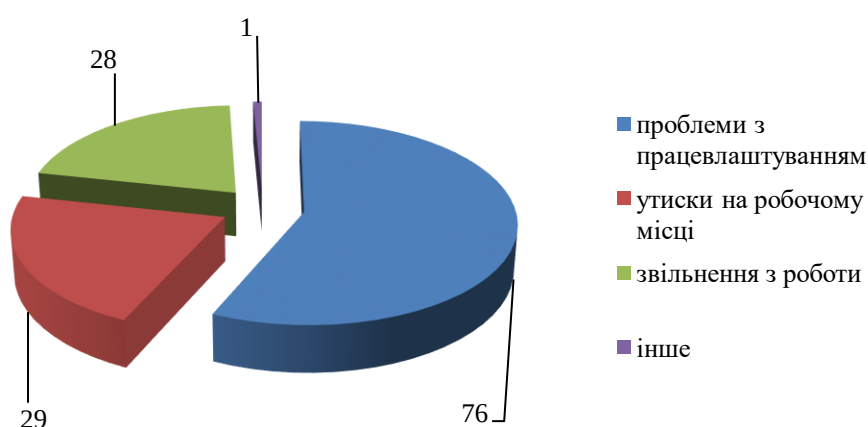

Рисунок 3.23 – Проблеми з якими стикалися ветерани війни при працевлаштуванні

Джерело: власні дослідження

Варіант 1 «нічого не робити» (статус-кво). Такий підхід поширюється на діючу цільову програму, спрямовану на медичну, фізичну та соціально-психологічну адаптацію постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які беруть участь у здійсненні заходів із забезпечення їх безпеки та захисту. відсічі та припинення військової агресії

Російської Федерації з метою забезпечення їх реалізації, на поточний період до 2023 року. Воно вимагає досягнення наступних показників:

1. Охоплення послугами психологічної реабілітації: у 2019 році – до 80%; у 2020-2023 роках - до 100 відсотків. учасники, які потребують психологічної допомоги;

2. Надання послуг з медичної та фізичної реабілітації: у 2019 році – 40 відсотків. учасників, які отримали захворювання, поранення чи інвалідність під час або внаслідок проведення антитерористичної операції, або забезпечують здійснення заходів щодо забезпечення безпеки і оборони держави, відсічі та припинення збройної агресії Російської Федерації. Донецька та Луганська області; у 2020 році - 55 відсотків; у 2021 році - 70; у 2022 році - 85; у 2023 році - до 100%;

3. У тому числі заходи з професійної реадaptaції, спрямовані на стимулювання можливостей учасників (у тому числі підвищення кваліфікації, перепідготовка, підвищення кваліфікації): до 30 відсотків у 2019 році учасники, які демобілізовані, звільнені в запас, мають право та виявляють готовність застосовувати певні заходи; у 2020 році - до 60 відсотків; у 2021-2023 роках - до 100 відсотків.

Можливі переваги варіанту політики. Він забезпечує діяльність з професійної перепідготовки, спрямовану на стимулювання можливостей учасників (наприклад, професійне навчання, перепідготовка, розвиток).

Можливі недоліки першого стратегічного варіанту. Чинна державна цільова програма спрямована на оздоровлення, фізичну та психосоціальну реабілітацію постраждалих учасників Революції Гідності, учасників АТО, а також тих, хто залучений до реалізації заходів з безпеки, відсічі та припинення збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпечення їх реалізації на період до 2023 р. лише формальні та декларативні. Змістом програми є успішно проведені тренінги, надані реабілітаційні послуги, розроблене нормативне законодавство тощо, спрямовані на досягнення її кількісних показників. Реалізація програми залежить від процесу, а не від досягнення конкретних результатів. Зокрема, реабілітація та перепідготовка відокремлені від

працевлаштування, тобто боєць після курсу навчання та реабілітації повертається в те середовище, в якому був раніше, до тих же життєвих проблем. Ветеран не набув нових знань і навичок, які міг би практично використати в житті, не освоїв нову професію, ніхто не гарантував йому перенавчання та нову роботу. Відсутні програми, які б забезпечували постійний супровід ветерана від виходу в запас, через соціально-психологічну реабілітацію та перепідготовку, до безпосереднього працевлаштування за новоспеченим фахом. Він не передбачає вирішення інституційної невизначеності. Цей варіант може вести до бюрократії та затягування реформ соціального захисту ветеранів війни.

Варіант 2 Запровадження порядку комплексного перегляду системи соціального забезпечення ветеранів війни. Перше завдання це усунення дисбалансу та вертикального дефіциту управління системою соціального страхування ветеранів війни та не сприяє якості надання допомоги та послуг; друге - розробка довгострокової стратегії розвитку системи соціального захисту ветеранів війни; третє - комплексний огляд системи соціального захисту ветеранів війни, який планується проводити один раз на 5 років з метою оцінки сучасного стану та готовності системи соціального захисту та її елементів; четверте - «Державна політика у сфері соціального захисту учасників бойових дій», «Система соціального захисту ветеранів війни», «Комплексний перегляд системи соціального захисту ветеранів війни», уніфікація стратегічної стратегії. механізм планування розвитку системи соціального захисту ветеранів війни; заходи, спрямовані на реалізацію редакції Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про правовий статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». Можливі переваги варіанту політики позитивно вплине на реформування поточної політики за допомогою додаткових інструментів, що схвально впливає як на державний сектор, так і на бізнес.

Можливі недоліки варіанту політики. Недостатньо засобів для повного вирішення проблеми та перегляд проблем для вирішення раз на 5 років.

Варіант 3. Доручити Громадській раді Департаменту у справах ветеранів розробити рекомендації щодо вдосконалення законодавства у сфері соціального захисту ветеранів.

Серед завдань можна виділити наступні:

- розробка концепції регулювання інституційно-правової невизначеності сфері соціального страхування ветеранів, уніфікація та правове закріплення концепції;
- зменшення кількості нормативних документів шляхом узгодження законодавства про соціальний захист ветеранів між колективними органами;
- законодавче закріплення державних гарантій ветеранам, які супроводжували ветеранів праці з моменту залишення на службі (виявлення наміру звільнитися або припинення військовослужбовців за обставинами).

Заходи щодо реалізації варіанту один. Чотирнадцята стаття п. 4 Положення про Міністерство ветеранів України, яким визначено питання, з яких Міністерство організовує та координує свою роботу: надання та позбавлення статусу учасника бойових дій, виплата одноразової грошової допомоги; встановивши, що особа отримала поранення під час виконання службових обов'язків до 01.09.2021 року, уповноважує Управління у справах ветеранів виступити організатором та координувати роботу інших структур та відомств усіх рівнів, оскільки проблема зачіпає дуже багато впливів. зацікавлені сторони всіх рівнів, які мають безпосереднє відношення до вирішення проблеми. Мінветеранів має звести ці організації та структури до одного знаменника, розмежувати та розділити завдання, визначити чіткі рамки та терміни виконання.

Заходи з реалізації варіанту три. Прийняття постанови КМУ про надання повноважень Громадській раді Мінветеранів розробити рекомендації щодо реформування державної політики у сфері соціального забезпечення УБД;

Необхідним вважаємо прийняття змін до законодавства за висновками роботи комісії.

Можливі переваги реалізації полягають в тому, що Громадська рада Міністерства у справах ветеранів є постійним органом але проблему неможливо повністю вирішити, через масштабність та занедбаність проблеми і лише постійний орган зможе забезпечити її розвиток. Можливі недоліки варіанту такої політики це низька політична здійсненність.

Проведемо порівняння варіантів за декількома універсальними критеріями: ефективність, справедливість, політична здійсненність, адміністративна здійсненність. При визначенні ефективності альтернатив ми використовуємо мінімально спрощений підхід для порівняння співвідношення переваг і недоліків кожної альтернативи, використовуючи показники якості: надзвичайно негативний вплив, негативний вплив, відсутність впливу, позитивний вплив, надзвичайно позитивний вплив (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1 - Визначення ефективності впровадження заходів

№	Назва альтернативного варіанту	Вплив на органи влади	Вплив на бізнес	Вплив на громадське середовище	Вплив на приватні установи надавачі послуг	Вплив на учасників бойових дій (УБД)
1	Нічого не змінювати	Позитивний	Позитивний	відсутній	позитивний	негативний
2	Введення процедур і комплексного огляду системи соціального забезпечення	Позитивний	Позитивний	негативний	негативний	позитив
3	Створення комісії з питань вдосконалення законодавства у сфері соціального забезпечення ветеранів	Негативний	надзвичайно позитивний	позитивний	негативний	надзвичайно позитивний

Джерело: сформовано автором

Визначаючи доцільність варіанту, можна орієнтуватися на таку оцінку: нерівність вигод і витрат між зацікавленими сторонами (насамперед населенням) зменшиться або збільшиться порівняно з поточною ситуацією при реалізації

цього варіанту. Варіант 3 краще відповідає критеріям справедливості, оскільки залучає якомога більше зацікавлених сторін до обговорення розробки нової правової бази, яка враховує потреби всіх зацікавлених сторін. Такий варіант можливий лише в рамках відповідної нормативної бази.

Ми вважаємо, що найкращим варіантом буде вибір третього варіанту реалізації політики. Відповідно до пункту 22, усі пов'язані групи впливу та зацікавлені сторони так чи інакше матимуть безпосередній вплив на вирішення проблеми, особливо на неоднорідне ветеранське середовище, численні державні організації тощо. Незважаючи на те, що українська держава створила уповноважений центральний орган виконавчої влади – Мінветеранів, принципових змін конкретно немає, з точки зору адаптації (СБУ, МВС) мають і мають свої уявлення про соціальну адаптацію власних співробітників, а самі офіцери визнають недоліки нинішньої державної політики.

Змінами, внесеними Кабінетом Міністрів України до частини 4 пункту 14 Положення про Міністерство у справах ветеранів України, уточнюються питання, в яких Міністерство організовує та координує свою роботу: надання та отримання статусу учасника бойових дій, надання статусу учасника бойових дій, а також надання статусу учасника бойових дій, виплата одноразової грошової допомоги, про встановлення особи до 01.09.2021 року, яка отримала поранення під час виконання службових обов'язків, яким чином уповноважити Мінветеранів виступати організатором та координувати роботу інших структур та відомств усіх рівнів, адже дуже велика кількість впливових стейкхолдерів на всіх рівнях передбачають проблемні рівні, які безпосередньо пов'язані з вирішенням проблем.

Міністерство ветеранів має звести всі ці організації та структури до спільного знаменника, розмежувати та розділити завдання, визначити чіткі рамки та терміни. Прийняття постанови КМУ щодо повноважень Народної ради при Мінветеранів щодо розробки рекомендацій щодо вдосконалення законодавства у сфері соціального захисту ветеранів, яка є постійно діючим координаційним

органом, утвореним для цього Кабінетом Міністрів України. реалізація державної політики у сфері захисту ветеранів.

Виходячи з особливостей вибраної політичної проблеми, найбільш доцільним буде використання комунікаційної кампанії мобілізаційного типу, оскільки метою такої комунікації буде спонукати до конкретних кроків, оскільки немає необхідності актуалізувати проблему. Конкретними комунікаційними цілями вибраного варіанту політики є інформування цільових груп, прискорення реалізації політики шляхом залучення ключових зацікавлених сторін і громадських експертів, стимулювання дебатів і дискусій, а також заохочення зворотного зв'язку. В такій політиці важливо визначити ключові меседжі такі наприклад як «ветеран захистив державу – держава дбає про ветерана».

Держава зобов'язана гарантувати майбутнє тих, хто був готовий віддати за неї життя. Реалізація політики стосується переважно представників двадцяти одного органу, у яких багато функцій буде скасовано, їхній штат скорочено, і відповідно бюджет буде значно меншим. Ми також вважаємо, що залучення до дискусії представників бізнесу є важливим, оскільки бізнес часто виступає в ролі мецената тому необхідно вислухати пропозиції бізнесу, щоб краще взаємодіяти та зменшити негативну реакцію.

Основним ризиком комунікаційної кампанії є невелике охоплення цільової групи та безпосереднє залучення до дискусійної діяльності, популізм, оскільки її ефективність буде прямо пропорційна ступеню залучення інформаційних комунікацій, або надання конструктивних пропозицій та зворотній зв'язок в цілому, результатом якого може стати:

1. Цільова група (службовці), засоби та канали комунікації - соціальні мережі, курси підвищення кваліфікації, перепідготовка, засідання комісій, зустрічі, канали обміну миттєвими повідомленнями: Telegram, WhatsApp, Viber. Урядові сайти та платформи.

2. Цільова група (громадянське суспільство), інструменти та канали комунікації – сайти соціальних мереж, канали обміну миттєвими повідомленнями: Telegram, WhatsApp, Viber. Блоги на YouTube і TikTok. Лідери громадської

думки, засідання та сесії правління, тренінги та форуми. Урядові сайти та платформи, неурядові сайти.

3. Цільова група (бізнес), інструменти та канали комунікації - сайти соціальних мереж, канали обміну миттєвими повідомленнями: Telegram, WhatsApp, Viber. Блоги на YouTube і TikTok. Засідання наглядової ради та загальні збори, урядові сайти та платформи, неурядові сайти. Бізнес-асоціації, бізнес-форуми. Фінансова допомога.

Відповідно до методики планування проектів важливим також є моніторинг та оцінка проміжних результатів за такими аспектами: вхідні дані (наприклад планування та створення контенту); продукти (наприклад охоплення аудиторії); відмови (наприклад орієнтовані на переживання); результати (наприклад наслідки того, чи досягли ми бажаного організаційного впливу чи визначеної політичної мети).

Підсумовуючи вищенаведене необхідно зазначити що держава має прийняти рішення щодо стратегічних орієнтирів в соціальному захисті ветеранів війни і ці питання є особливо нагальними в даний час.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження сформульовано наступні висновки, пропозиції та рекомендації:

1. Концепція та схема характеристики соціального захисту ветеранів війни має бути пов'язана з: залежністю від історичного розвитку та національно-культурних чинників; реалізується як в правовій, так і в організаційній формі; є засобом реалізації соціальних прав ветеранів війни; законодавче визначення мінімальних соціальних виплат; створення правового механізму захисту соціальних прав ветеранів війни.

2. В Україні набула розвитку законодавча та інституційна база соціального захисту ветеранів. Вона передбачає цілу низку заходів і пільг щодо повернення ветеранів до цивільного життя, медичної реабілітації, подяки за службу Батьківщині. Проте варто зазначити, що єдиного відомства, яке б обслуговувало потреби ветеранів, немає, що свідчить про високу забюрократизованість системи соціального захисту, низький рівень взаємодії між міністерствами та відсутність чіткого розмежування функцій міністерств. Для ветеранів та їхніх сімей це означає незрозумілі процеси, затяжні терміни та незручності в наданні послуг.

3. Чинна система пільг для ветеранів не є комплексною. Про одні пільги ветерани та члени їхніх сімей не отримують достатньої інформації, а за іншими не домагаються. Система догляду не враховує індивідуальні потреби ветеранів, а також не охоплює перехід від військового до цивільного життя. Як наслідок, чим довше людина служить в армії, тим важче їй влитися в цивільне життя, побудувати успішну кар'єру та забезпечити свій добробут. Тому система переходу від військового до цивільного життя з психологічними, оздоровчими, фінансовими та професійними елементами забезпечить швидший та комфортніший перехід до мирного життя ветерана та членів його родини.

4. Сучасні пільги ветеранів недостатньо індивідуалізовані, не враховують потреби професійно активних молодих бійців, які прагнуть забезпечити себе та свої родини, але водночас є найактивнішими представниками громадянського

суспільства. Крім того, замість державних послуг чи підтримки саморозвитку система допомоги пропонує застарілі, радянські варіанти, наприклад встановити телефон у квартирі. Це не сприяє вшануванню та повазі до внеску ветеранів у захист, суверенітет і цілісність України. Комплексна державна підтримка активної реабілітації та реінтеграції ветеранів, розвиток їх підприємницької ініціативи, забезпечення добробуту завдяки набутим знанням і навичкам, безперешкодний доступ до державної субвенції, зменшення проектної бюрократії.

5. Проведене опитування ветеранів війни показало, що респонденти в реалізації державної політики вважають за необхідне вдосконалити: законодавство, покращити оздоровче лікування, полегшити сферу надання пільг і різних видів допомоги, першочергово після війни навчити жити по новому у суспільстві самого ветерана війни та його родину, надати відповідні владні повноваження до обласних територіальних підродів Міністерства Ветеранів та розширити їх штат, налагодити механізм інформування про можливість отримати пільги, надання житлової допомоги та медичної реабілітації, працевлаштування ветеранів, спростити надання соціальної допомоги, більше допомоги і уваги дітям, створення єдиного вікна для надання інформації та супроводу ветеранів та членів їх сімей у отриманні законних пільг.

6. Ми вважаємо, що найкращим варіантом для реалізації державної політики щодо захисту ветеранів війни буде вибір третього варіанту реалізації «Створення комісії з питань вдосконалення законодавства у сфері соціального забезпечення ветеранів». Відповідно до пункту 22, усі пов'язані групи впливу та зацікавлені сторони так чи інакше матимуть безпосередній вплив на вирішення проблеми, особливо на неоднорідне ветеранське середовище, численні державні організації тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Війна в Україні випробовує польську систему захисту дітей. *LexInform: Юридичні новини України*. URL: <https://lexinform.com.ua/salvation/vijna-v-ukrayini-vyprovovuye-polsku-systemu-zahystu-ditej/> (дата звернення 20.10.22р.).
2. Грушко М. В. Захист прав жінок-військовополонених в умовах збройного конфлікту. *Часопис Київ. університету права*. 2010. № 3. URL: http://kul.kiev.ua/images/chasop/2010_3/294.pdf. (дата звернення 20.10.22р.).
3. Державна цільова програма з медичної, фізичної реабілітації та психосоціальної реадaptaції постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які брали участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки: Постанова Кабінету Міністрів України – 2018. Редакція від 15.05.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1021-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення 20.10.22р.).
4. Добровольці Сил територіальної оборони отримали статус ветерана війни. URL: <https://lexinform.com.ua/zakonodavstvo/dobrovoltsi-syl-terytorialnoyi-oborony-otrymaly-status-veterana-vijny> (дата звернення 20.10.22р.).
5. Зміцнення поваги до міжнародного гуманітарного права : посіб. для нар. депутатів України. Міжнародний Комітет Червоного Хреста. Київ, 2017. 100 с. URL: https://blogs.icrc.org/ua/wp-content/uploads/sites/98/2018/02/MGPOctoberBook_web.pdf/ (дата звернення 20.10.22р.).
6. Іщенко А. Психологія війни: як допомогти ветеранам АТО повернутися до нормального життя. *Сьогодні*. 2018. № 4. URL: <https://ukr.segodnya.ua/regions/donetsk/psihologiya-voyny-kak-pomoch-veteranam-ato-vernutsya-k-normalnoy-zhizni-1117099.html> (дата звернення 20.10.22р.).

7. Кириченко А. Нормативно-правові механізми забезпечення медико-соціального захисту учасників АТО в Україні. Збірник наукових праць співробітників НМАПО ім. П.Л. Шупика. 2016. Вип. 25. С. 435–444. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpsnmapo_2016_25_69 (дата звернення 20.10.22р.).
8. Кокун О.М. Психологічна робота з військовослужбовцями-учасниками АТО на етапі відновлення: (методичний посібник). К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2017. 282 с.
9. Котляренко О.П., Приполова Л.І. Застосування (використання) Збройних Сил України: до питання законодавчої регламентації. *Eurasian Academic Research Journal*. 2018. № 10. С. 28-34.
10. Кочемировська О. А., Пищуліна О. М. Основні напрямки оптимізації системи соціального захисту в Україні. К., НІДС, 2012. 54 с.
11. Назаренко І.І., Якимець В.М., Печиборщ В.П., Слабкий Г.О., Іванов В.І., Поліщук А.О. Проблемні питання психологічної реабілітації ветеранів учасників антитерористичної операції та військовослужбовців операції об'єднаних сил в Україні (аналітичний огляд літератури). *Україна здоров'я нації*. 2019. № 1 (54). С. 48-58.
12. Пінчук Р. С. Правовий захист учасників бойових дій та ветеранів війни. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. пр. Вип. 83 Одеса : Гельветика, 2019. С. 175-183.
13. Про затвердження Порядку надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення чи у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 413 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення 20.10.22р.).
14. Про порядок видачі посвідчень і нагрудних знаків ветеранів війни. Постанова Кабінету Міністрів України № 302 від 12 травня 1994 року.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/302-94-%D0%BF#Text> (дата звернення 20.10.22р.).

15. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту. Закон України № 3551 від 27.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> (дата звернення 20.10.22р.).
16. Проект Плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Захист прав ветеранів». Національна рада з відновлення України від наслідків війни. Липень 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/protection-of-the%20rights-of-war-veterans.pdf> (дата звернення 20.10.22р.).
17. Славкова О.П., Бордюгов М.В. Державна політика у сфері соціального захисту ветеранів війни. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Стратегічні пріоритети розвитку економіки, менеджменту, сфери обслуговування та права в умовах інтеграційних процесів: 03-04 листопада 2022р. м. Івано-Франківськ. С. 28-31.*
18. Славкова О.П., Бордюгов М.В. Закордонний досвід формування державної політики у сфері соціального захисту ветеранів війни. *The 7th International scientific and practical conference “Innovative areas of solving problems of science and practice” (November 08 – 11, 2022) Oslo, Norway. International Science Group. 2022. P. 142-145.*
19. Соціально-психологічна та медична реабілітація учасників АТО. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=861:reabilitatsiya-uchasnikiv-ato-2&catid=64&Itemid=376 (дата звернення 20.10.22р.).
20. Топольницький В. В., Тична Б. М. Проблеми правового регулювання понять «воєнний стан», «стан війни» та «воєнний час». *Правова позиція.* 2019. № 4 (25). С.91-99.
21. 110th Congress Public Law 181. U.S. Government Printing Office. – 2008. URL: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-110publ181/html/PLAW-110publ181.htm> (дата звернення 20.10.22р.).

22. Amadeo K., Rasure E. U.S. (2022). Military Budget, Its Components, Challenges, and Growth. Why U.S. Military Spending Is More Than You Think It Is. URL: <https://www.thebalance.com/u-smilitary-budget-components-challenges-growth-330632> (дата звернення 20.10.22р.).
23. Ortega A., Rosenheck R. Posttraumatic Stress Disorder Among Hispanic Vietnam Veterans. *American Journal of Psychiatry*. 2020. №157. PP. 615–619.
24. Stockholm International Peace Research Institute. SIPRI Military Expenditure Database. Download Data for all countries 1949–2020 (excel spreadsheet). URL: <https://www.sipri.org/databases/milex>. (дата звернення 20.10.22р.).
25. Transition Assistance Program – TAP. Департамент у справах ветеранів США. – 2020. URL: <https://www.benefits.va.gov/TRANSITION/docs/VA-Benefits-Participant-Guide-National-GuardReserve.pdf> (дата звернення 20.10.22р.).

